

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1896. Andra Kammaren. N:o 39.

Lördagen den 2 maj.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes öfverläggningen angående *punkten 1 mom. a* af Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 22.

*Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.*

Enligt förut gjord anteckning lemnades dervid ordet först till

Herr Eklund från Norrköping, som yttrade: Herr grefve och talman! Det var med glädje, som jag för min del hörde dessa motioner om läroverksfrågan väckas, ity att jag är en mycket varm vän af en läroverksreform. Den osäkra ställning, i hvilken skolan under de förflutna åren allt jemt befunnit sig, har icke kunnat annat än framkalla förstämning i skolans värld. Genom de anmärkningar, hvilka under denna tid mot skolan framstälts, har densamma kommit i ett slags motsatsförhållande till det lif, som omger henne. Detta har naturligtvis ej kunnat vara för skolan och dess lärare behagligt. Jag vill nu särskildt erinra om stadgan om ferieläsningen, hvilken, såsom vi helt nyligen sett, framkallat många yttringar af missnöje och ogillande och hvilken jag visserligen för min del icke vill ha helt och hållet borttagen, men åt hvilken jag önskat ett helt annat innehåll än det nuvarande.

(Forts.)

Om jag till dessa anledningar till obelåtenhet lägger det, att lärarnes löne regleringsfråga allt jemt är olöst, så är det ju ett ytterligare förhållande, som kan förklara, hvarför man ej känner och tänker med så stor tillfredsställelse inom denna krets, som önskligt vore.

Derför är det också länge, man motsett en läroverksreform med längtan, och jag föreställer mig, att äfven allmänheten härutinnan tänker alldeles lika med herrar lärare och dem, som stå dem närmast.

När jag nu vänder mig till det digra, förtjenstfulla och omsorgsfullt utarbetade betänkande, som föreligger, och i hvilket en för ett tillfälligt utskott helt visst särdeles ovanlig flit blifvit utvecklad, är det likväl med en viss känsla af vemod, jag tagit detta betänkande i skärskådande, i främsta rummet derför, att de gamla motsatserna,

*Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.*
(Forts-)

som allt jemt tumlat sig på skolfrågans fält och verkat hindrande på hennes lösning, nästan alla återfinnas inom detta betänkande. Redan det gör ju, att utsigterna till att få frågan löst på ett tillfredsställande sätt i betydlig mån förringas. Dertill kommer ju, att detta betänkande framlägges under riksdagens senare stadium, då kammararens bord så att säga dignar under mängden af betänkanden af den allra största vigt, och det därför är att befara, att herrar ledamöter icke kunna med den sorgfällighet, som vederbör, taga del af detta betänkande på 122 sidor, åtskilliga af dem ganska fint tryckta. Det är därför jag befarar, att frågan ej vinner det afseende, den borde ega.

Går jag nu att efter dessa ord i all korthet närmare skrinda in på betänkandets olika delar, kan det naturligtvis icke ske med den fullhet i material och — jag vågar tillägga — i uttrycksmedel, som föregående talare disponerat öfver, allra helst som de varit medlemmar i utskottet och satt sig särdeles väl in i betänkandet. Jag skall för min ringa del till och med endast fästa mig vid en enda punkt i den föreliggande afdelningen af utskottets kläm.

Apropos klämman vill jag tillägga en sak, som jag ej nämnde nyss, men som också bidragit att nedstämna mina förhoppningar om verkningarne af utskottets betänkande. Jag finner nemligen klämman vara affattad så detaljeradt och så genomarbetadt, att det är fara värdt, att man icke kan bringa frågan till ett lyckligt slut, ty vi skola besinna, att frågans framkomst till regeringen beror icke endast på Andra Kammaren utan äfven på den Första, och det kan vara tvifvel underkastadt, om Första Kammaren vill ingå på sådana detaljbestämmelser, som här blifvit framställda.

Går jag nu emellertid till klämman närmare, så är kärnpunkten i densamma, att den medborgerliga bildningen kommit till heders, samt att den medborgerliga bildningen genom utskottets äsyftanden skall få en större utveckling, och i synnerhet att den medborgerliga bildningen skall afslutas med en examen, hvilken berättigar till åtskilliga saker, till inträde i åtskilliga skolor, som förut varit förbehållna ensamt dem, hvilka aflagt studentexamen. Härutinnan är jag alldeles ense med utskottet, och om jag nyss uttryckte min glädje öfver att motionerna kommit fram, får jag äfven uttrycka min glädje öfver att de ledt till det resultatet.

Deremot får jag säga, att, när jag tänker på den utveckling, den lärda bildningen fått genom klämman, och besinnar, att utskottet har liksom i ett enda bugg stympat minst 15 af våra högre allmänna läroverk, skurit af dem gymnasialafdelningarne och reducerat dessa fullständiga läroverk till ett antal af högst 20, så måste jag erkänna, att jag finner mig mindre tilltalad. Jag tror, att de stadskommuner, som, om utskottets förslag skulle gå igenom och vinna afseende hos Kongl. Maj:t, skulle blifva beröfvade dessa gymnasialafdelningar, dessa fullständiga högre allmänna läroverk, skola bli ganska illa till mods. Ty hur det än är, ha dessa högre allmänna läroverk växt in i det sociala lifvet i dessa kommuner och blifvit af dem allt jemt mera värderade och högt skattade; och många af ifrågakommande kommuner ha för att särskildt nå den fördelen att få ett

fullständigt högre allmäut läroverk inom sitt område gjort betydande uppoffringar för läroverksbyggnader, som de aldrig annars skulle hafva gjort, för den händelse de icke trott, att de skulle få behålla dessa läroverk.

Nu har utskottet, som sagdt är, föreslagit högst 20 fullständiga läroverk. Om den pedagogiska synpunkten hade varit ledande för utskottets åtgörande här vid lag, och det hade åsyftats att få den lärda bildningen riktigt systematiskt genomförd från början till slut — således börjande i första klassen och slutande i den högsta — så skulle man hafva tyckt, att det vore reson i ett sådant förslag som det här föreliggande, ehuru man i ett fall torde ha dragit sig för detsamma. Men nu har utskottet gjort en kombination af medborgerliga skolor och lärda skolor i högst 20 läroverk; och under sådana förhållanden kan jag icke inse, hvarför icke denna kombination äfven skulle kunna utsträckas till de öfriga 15. För min del tror jag, att medborgerligheten och lärdomen mycket väl kunna trifvas bredvid hvarandra. Utskottet har uttalat farhågor för att, om en sådan förening komme till stånd, medborgerligheten skulle derpå varda lidande, ity att den skulle blifva en tjenarinna åt den lärda skolan. Jag tror icke, att man behöfver frukta detta, då nemligen en examen, en särskild afgangsexamen är stadfästad för de medborgerliga skolorna. Det är detta, som hittilldags fattats i den afslutning, som förefunnits inom skolans lägre klasser; det är den, som skall ge höjning och fullkomning åt den medborgerliga afdelningen. Jag är fullt öfvertygad om att, för den händelse äfven de lärokurserna komma under kontroll af censorer, läroverken skola göra allt hvad på dem ankommer för att kunna fylla det värf, som är dem anförtrödt, såsom den medborgerliga bildningens målsmän.

På dessa grunder, som jag nu utvecklat och som skulle kunna göras mycket vidlyftigare men af mig blott antydts — och hvilka det skulle glädja mig att se gillade af öfriga stadsrepresentanter, hvilkas kommuner löpa fara att varda beröfvade gymnasialafdelningarne vid deras högre allmänna läroverk — på dessa grunder, säger jag, skall jag tillåta mig att, på samma gång jag anhåller om bifall till utskottets kläm i afdelningen A för öfrigt, be att få föreslå och påyrka en ändring i densamma.

Jag skall be att få yrka, att i punkten e) på afdelningen A) mellan orden »de» och »kunna» inskjutes ordet »äfven», så att punkten får följande lydelse: »att de allmänna läroverken så ombildas, att de äfven kunna förbereda till afläggande af denna examen», samt vidare, att punkterna e) och f) utgå. Då har det lemnats åt regeringen att ombilda dessa läroverk på bästa sätt, utan att vi uttalat oss för det ena eller andra läroverkets indragning. Jag skall tillägga, att jag väl vet och besinnar, att bland dessa många läroverk, nemligen de 15 som nu äro ifrågasatta att indragas, det kan finnas åtskilliga, som på grund af ringa frekvens eller svag utveckling kunna motivera sin indragning — detta vill jag ej bestrida — men å andra sidan tycker jag det vara allt annat än lämpligt att så att säga i ett hugg bestämma, att antalet blott skall vara 20. Med anledning deraf vill jag göra det yrkande, som jag nyss gjorde. Jag vill dock tillägga,

*Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)*

*Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.*

att för den händelse, att under debattens gång ett mera generellt yrkande skulle bli framställt, till hvilket jag skulle kunna ansluta mig, ett yrkande, som omfattade det hufvudsakligaste i hela denna långa kläm, skall jag med nöje låta mitt nu gjorda yrkande falla och förena mig i det andra.

(Forts.)

Vidare anförde:

Herr Darin: Herr talman, mine herrar! Det skarpa och välrigtade ljus, som talaren på upsalabänken i förmiddags rigtade mot de meningar och framställningar, som framkommit så väl från utskottets som från reservanternas sida, gör mitt värf såsom utskottsledamot lätt och snart utträttadt. Emellertid kan jag ej underlåta att inlägga den allra bestämdaste gensaga mot förslaget att uppsätta 1893 års samskoleprogram såsom standard för den medborgerliga bildningskurs, som nu är ifrågasatt. 1893 års samskoleprogram framgick såsom en reduktion af 1887 års praktiska linies program i syfte att, med hänsyn till flickorna, möjliggöra deu samskola, som man år 1893 ville upprätta i en del mindre städer, hvilkas allmänna läroverk ifrågasattes till indragning. Dessa skolors mål sattes också icke högre, än att kunskapsmättet skulle motsvara deras bildningsbehof, som på dessa små orter sysslade med hvarjehanda praktiska värf. Om man deremot med blicken fästad på det mål, som utskottet satt för den medborgerliga bildningskurs, som nu är ifrågasatt, tager i betraktande programmet för 1887 års praktiska linie, torde man enligt mitt förmenande nödgas medgifva, att icke någon afprutning på detta program kan ega rum. Det finnes tillfälle på sid. 106 i utskottets betänkande att anställa en jembforelse mellan 1887 års oförändrade program för den praktiska linien och det reducerade programmet för 1893 års samskola. Den, som anställer en jembforelse mellan dessa, måste finna, att det ej gerna är tänkbart, att en person, som är ämnad att intaga en mera framskjuten ställning på ett eller annat yrkes- eller affärsområde, eller en person, åt hvilken man afser att bereda behörighet för inträde i åtskilliga stats-tjenster, skulle kunna åtnöja sig med mindre kunskapsmätt än det, som är beräknadt i 1887 års program.

Jag skall särskildt uppehålla mig vid frågan om språkens antal, en fråga, som af lätt insedda skäl intresserar mig mest. Jag vill da fråga, om det finnes någon i denna kammare, som tror, att en person, som kostar på sig en så pass hög utbildning som den, som skulle komma honom till del i de praktiska läroanstalter, som nu äro ifrågasatta att upprättas, skulle kunna åtnöjas med ett enda af kulturspråken, eller att en person, som ville söka inträde i statens tjenst, såsom det ifrågasatts, vid tullverket, jernvägarne, telegrafverket m. m., skulle der mottagas, om han vore absolut okunnig i två af de tre stora kulturspråken. Jag tror icke, att någon på allvar kan påstå något sådant; för mig åtminstone synes detta vara alldeles otänkbart. Jag måste således alldeles bestämdt hålla på den fördran, att två språk skola vara obligatoriska i den medborgerliga bildningskurs, som här är föreslagen. Dermed vill jag ej ha sagdt, att dessa

två språk skulle till hvarandra komma i samma ställning, som de lefvande språken för närvarande intaga i våra läroverk, under ständigt kif sins emellan och derigenom verkande båda till ständigt förfång för hvarandra och till men och hinder för undervisningens bedrivande i allmänhet. Afven om hvarje lärjunge ålägges att inhemta kunskap i två språk, bör saken kunna ordnas så, att man i det ena språket nöjer sig med en mera begränsad kunskap. Man bör vidare kunna ställa så till, beträffande det andra språket, att valet mellan de två öfriga kulturspråken står lärjungen fritt, så att blott *ett* är gemensamt för alla lärjungarne, men valfrihet med afseende på det andra kan förekomma mellan de två öfriga språken.

Då jag således anser det vara alldeles oundvikligt, att en medborgerlig kurs af ifrågavarande slag måste upptaga två af de stora kulturspråken, så kan jag ej tänka mig, att detta kan låta sig göra, utan att ett betänkligt förfång uppstår å ena sidan för språkundervisningen, å andra sidan för undervisningen i öfriga ämnen, derigenom att man vill begränsa lärokurserna till ett mindre antal årsklasser än sex. Emellertid har jag ej ansett mig böra bestämdt uttala mig i denna del, utan har jag inom utskottet yrkat, att en utredning i detta hänseende måtte af regeringen begäras.

Och härmed, herr talman, skall jag tillåta mig att yrka bifall till hvad utskottet föreslagit i punkten 1:o A) momenten a)—f), dock med undantag af hvad utskottet yrkat i momenten b), d) och e), i hvilka moments ställe jag anhåller att få insätta motsvarande moment i de reservationer, som framstälts af mig och medreservanter, och som återfinnas på sid. 120 och 121 i utskottets betänkande.

Herr vice talmannen Östberg: Herr talman, mine herrar! Man kan naturligtvis icke undra på, att utskottets medlemmar i sak kommit till skiljaktig uppfattning. Men deremot är det förvånande, att utskottet icke har kunnat ena sig om uppställningen af detta betänkande, hvilket jag tycker, att det borde kunnat göra. För min del anser jag icke, att det skulle ligga så mycken vikt på uppställningen, att man icke kunde ha börjat antingen med den ena eller andra punkten. Följden af utskottets tillvägagående har emellertid blifvit den, att det måste möta svårigheter att nu komma till ett resultat. För min del får jag säga, att jag kan vara med om vissa delar af utskottets betänkande, men icke om andra, och likaså med reservationerna. Det är mycket i dessa, som tilltalar mig, annat deremot icke. Och jag föreställer mig, att det är ganska få af kammarens ledamöter, som kunna ansluta sig vare sig till utskottets hemställan eller reservationerna i deras helhet.

Jag skall nu be att med några ord få uttala min uppfattning om den enligt min tanke viktigaste delen af den nu föreliggande frågan. Tanken på att ombilda de allmänna läroverken så, att med dem den allmänna medborgerliga bildningen komme att tillgodoses, är nu rätt gammal. Så länge jag haft anledning att närmare tänka på läroverksfrågan, har jag ansett, att detta är en sak af den allra största vikt, som först af allt borde komma i betraktande, då det är fråga om förändring af dessa läroverk.

*Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)*

Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)

Vid 1887 års riksdag framlades af regeringen — statsrådet Ham-
marskjöld var då chef för ecklesiastikdepartementet — det förslaget,
att man skulle anordna en praktisk linie vid några läroverk. Det
var då ej fråga om en allmän ombildning af läroverken i detta syfte,
utan endast om införande af en praktisk linie vid vissa läroverk,
föرنämligast i de större städerna, der den ansågs vara mest af be-
hofvet påkallad.

Jag beklagar, att detta förslag ej ledde till något resultat. Hade
det gjort det, skulle vi i närvarande stund egt långt rikare material
vid bedömande af den nu föreliggande frågan, emedan vi då haft
tillfälle att samlas en hel del erfarenhet, huru en sådan praktisk linie
borde inrättas och huru den verkade.

I det förslag, som 1890 framkom till Riksdagen, hade regeringen
frångått den uppfattning, som den hyste 1887, och i stället framhölls
nu önskvärdheten af att anordna en avslutningskurs i tredje och
femte klasserna. Den saken hade varit försökt förut, ehuru den då ej
ledt till något resultat. Jag tror ej heller, att det skulle varit möjligt
att vinna något afsevärdt på den vägen.

I det förslag, som nu föreligger till behandling, har man gått
vida längre. Man har föreslagit, att *alla* de allmänna läroverken i
ett slag skulle ombildas till att blifva läroverk, afsedda för att med-
dela en allmänt medborgerlig bildning. Det synes mig vara ett bra djerft
steg att i ett enda slag vilja gå så långt, ja, jag tror icke ens, att
det skulle vara möjligt att göra det. Jag tror ej, att det är möjligt,
derför att man saknar tillräcklig erfarenhet om huru en sådan under-
visning skulle kunna ordnas; och jag betviflar också, att på alla håll
lärarekrafter finnas, som äro lämpliga att gripa sig an med en
sådan sak.

Jag tror därför, att det vore långt mera välbetänkt, om man nu
sökte inskränka sig till att taga ett mindre steg, till att göra, hvad
som nu kan vara möjligt, nemligen att upptaga den tanke, som år 1887
framställdes, och göra början med ett mindre antal läroverk. Man
skulle derigenom vinna erfarenhet, huruvida förhållandena gestaltade
sig sålunda, att det kunde vara skäl att fortsätta på den en gång
inslagna vägen.

Jag skall emellertid för min del kunna gå så långt, att jag är
med om en hemställan i den riktning, som utskottet gjort i afseende
på de *femklassiga* läroverken. Om de femklassiga läroverken om-
bildades på det sätt, som nu föreslagits, och de fullständiga läro-
verken tills vidare finge fortsätta på samma sätt som nu, tror jag
att man toge ett steg, der man kunde se hvart det bär, och der
man ej behöfde befara förändringar och rubbningar, hvilkas resultat
man icke är i tillfälle att på förhand öferskåda.

Jag har därför tänkt mig, att man bör godkänna momenten a)
och b) i den nu föredragna punkten, men att moment c) skulle erhålla
följande förändrade lydelse: »att de femklassiga allmänna läroverken
så ombildas, att de kunna förbereda till afläggande af denna examen.»
För öfrigt vill jag yrka, att momenten d), e) och f) måtte uteslutas.

Emot mitt yrkande om bifall till momentet b) kan det anmärkas,
att det icke är välbetänkt, emedan i detta moment bestämmes, att

endast ett af de främmande språken skall vara obligatoriskt. Jag har visserligen den uppfattningen, att ett språk är för litet, och att man ganska väl behöfver hafva kännedom om åtminstone två språk, för att man skall kunna anses hafva en medborgerlig bildning. Men jag fruktar dock icke så mycket för en sådan bestämmelse derför, att jag är fullkomligt öfvertygad om, att alla eller nästan alla elever, oaktadt skyldighet ej finnas att läsa mera än ett språk, likväl skola komma att läsa två.

*Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)*

I afseende på mitt förslag, att en önskan skulle framställas om en ombildning af de femklassiga läroverken, har jag ingalunda tänkt mig, att det vore klokt att på en gång ombilda dem allesammans i den antydda rigtningen. Det, som ligger närmast till hands, är att förändra de femklassiga läroverken i Stockholm och Göteborg, der det äfven finnes fullständiga läroverk. Dessa anser jag, att man genast och utan betänkande kan ombilda, ty det är alldeles klart, att i så stora städer som Stockholm och Göteborg mer än på andra ställen behof skall finnas af sådana bildningsanstalter, som de nu ifrågasatta, och här skulle den minsta rubbningen inträffa, emedan de af de nuvarande eleverna, som ville öfvergå till ett fullständigt läroverk, lätt kunde placeras i ett af de redan befintliga. Men äfven på åtskilliga andra platser torde en sådan förändring af de femklassiga läroverken vara mycket lämplig och lätt gå för sig. Jag tror emellertid, att, om man skulle slå in på den vägen, det vore klokast att ej gå för brådstörtadt till väga, utan successivt gripa sig an med några läroverk i sänder. Derigenom vinner man rätt mycket i afseende på förvärfvande af erfarenhet om huru saken till sist skall ordnas.

I afseende på de öfriga punkterna i utskottets förslag anser jag att de böra bifallas.

Mitt yrkande blir således, herr talman, att utskottets hemställan på det sätt bifalles, att mom. a) och b) uti den föredragna punkten godkännas, att mom. c) erhåller följande lydelse: »att de femklassiga allmänna läroverken så ombildas, att de kunna förbereda till afläggande af denna examen», samt slutligen att mom. d), e) och f) afslås.

Herr Zotterman: Att börja med skall jag be att till alla delar få instämma i den motivering för utskottets förslag, som utaf professor Boëthius här på förmiddagen förebragts, ehuru jag sedermera skiljer mig från honom i afseende på hans yrkande.

Hvad jag nu först och främst vill fästa mig vid, är reservanternas förslag uti moment a). Reservanternas hemställa här, »att samtliga nu befintliga treklassiga allmänna läroverk och pedagogier indragas». Herrarne torde ursäktat mig, som här representerar flera små städer, att jag icke obetingadt kan gå in på ett sådant förslag.

När det här om dagen var tal om, att två af de mindre stiftens skulle sammanslås till ett, hänvisade man till de olika orternas önskingar och förhoppningar att få behålla sina stiftstyrelser. Det synes mig nu, som om också härvidlag förhoppningarna och önskingarna inom de mindre städerna att få behålla sina läroverk borde beaktas och

Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)

respekteras. Om nu småstäderna hafva den förmånen, att lärarne vid dessa läroverk äro af staten aflönade, så förefaller det mig, som att den förmånen icke bör dem frantagas.

En annan fråga åter blir, att deras läroverk skola reformeras i den riktning, som utskottet här föreslagit. Det förefaller mig äfven, som om denna reform skulle gå rätt bra för sig, om det blefve fråga om, att samundervisning skulle införas i dessa skolor.

När jag således nu från min synpunkt sedt icke kan gå in på det förslag, som ligger i reservanternas framställning under momentet a), synes mig också deraf följa, att jag icke heller kan instämma i deras förslag under moment b). Redan utaf hvad jag förut sagt, är det tydligt, hvarför jag ej kan göra det.

Reservanterna mena, att alla de treklassiga läroverken och pedagogierna skola ersättas af treklassiga mellanskolor eller högre folkskolor. Jag förstår ej, hvarför detta förslag har framkommit, ty med detta förslag bryter man med konsekvensen i hela anordningen af undervisningsväsendet. Det synes mig framgå af den grafiska framställningen på sidan 114, att reservanterna förutsätta, att på sådana platser, der en sådan öfverbyggnad på folkskolan skall anordnas i stället för de lägre allmänna läroverken, skola barnen först genomgå folkskolans 4:de klass, innan de kunna intagas i den högre folkskolan. Deremot skulle på de platser, der de femklassiga läroverken skulle meddela medborgerlig bildning, intagning ske från folkskolans andra klass. Der ha vi en inkonsekvens.

För öfrigt förefaller det mig, som om detta reservanternas förslag vore grundadt just på erfarenhet af folkskoleförhållandena i de större städerna och enkannerligen i Stockholm. Det skulle ej ett ögonblick falla mig in att motsätta mig deras förslag, derest jag kunde tänka mig, att förhållandena inom folkskolan i de öfriga delarne af landet vore desamma som i Stockholm, eller om här vore fråga om att inrätta mellanskolor endast i Stockholm och möjligen i några andra af de större städerna. Ty jag tviflar icke på, att Stockholms folkskolors fjerdje klass kan prestera de kunskaper, som fordras för inträde i den högre folkskolan eller mellanskolan, d. v. s. motsvarande kursen till tredje klassen i elementarskolan, undantagandes tyska språket. Men jag tror, att det är högst få städer, som i detta fall kunna blifva jemförliga med Stockholm, att det är högst få städer, der resultatet af undervisningen i folkskolan kan blifva så gynnsamt. På landsbygden synes det mig alldeles omöjligt att åstadkomma ett sådant resultat, ty der har man det ju oftast stäldt så, att en lärare får undervisa barn på olika ståndpunkt och af olika åldrar. Samma lärare undervisar då hela skolans samtliga klasser, och huru är det då möjligt, att denne ende lärare skall kunna föra sina elever så långt att de kunna blifva berättigade att vinna inträde i denna öfverbyggnad på folkskolan. Autingen har läraren alla klasserna tillsammans hvar dag eller också delar han på klasserna och lemnar undervisning åt olika klasser på olika dagar, och i hvilketdera fallet som helst blir resultatet af undervisningen sänre än i motsvarande skolor i de större städerna, der hvarje klass har sin

lärare, och der barnen dagligen besöka skolan samt äro jemförelsevis⁷ få till antalet.

Nu kanske det invändes emot mig, att det icke är meningen att, alla församlingar skola hafva rättighet att få sina barn införda i dessa öfverbyggnader. Då frågar jag: hvarför icke? Skall det vara förmenadt en del församlingar att få del af en sådan der öfverbyggd folkskola eller att få tillfälle att skicka sina barn till en sådan fortsättningsskola utan någon särskild kostnad eller annan undervisning ändan, som lemnas i folkskolan? Här är den andra inkonsekvensen!

Icke kan man väl säga, att en hel del af landsortsförsamlingarne skall stå utaför denna förmån, och icke kan man väl visa, att det är möjligt för största delen af landsortskommunerna att få folkskolbarnen fram till ett sådant kunskapsmått?! Reservanterna hafva i betänkandet klandrat det förhållande, som hittills existerat inom elementarläroverket, att studentexamen varit målet för läroverkets verksamhet, och att detta har förryckt hela arbetet derinom. Då man nu uttalat sitt ogillande af detta förhållande beträffande dessa läroverk, som äro till antalet jemförelsevis få, huru skulle det då vara möjligt att införa samma olämpliga arrangement i folkskolorna, som finnas i tusental? Det som man nu klandrar hos få skolor, det skulle man ju då gilla hos tusentals skolor. Här finner man den tredje inkonsekvensen!

Det lärer väl icke kunna förnekas att, om man sätter fordringar på folkskolan till det, som angifves i reservanternas förslag, följdén blir den, att hvarje skola såsom sitt sigte måste hafva just denna kurs. Jag tror nog, att man verkligen skall hinna att gå igenom denna kurs, men *huru* man kommer att gå igenom den, det blir en annan fråga. Med genomgående af en kurs menas vanligen, att den skall blifva barnets verkliga egendom, men här befarar jag verkligen, att detta syfte finge stå tillbaka beträffande de flesta af barnen. Man komme att gå igenom kursen så fort som möjligt för att rycka med sig några få på alla de öfrigas bekostnad; och ju längre framåt man komme med dessa få, desto omöjligare blefve det för de öfriga att följa med. På detta sätt gör man snarare otjenst än gagn.

Jag kan sålunda icke i denna punkt biträda reservanternes förslag, utan jag anser, att utskottets förslag i dess helhet bör vinna kammarens bifall.

Beträffande nu frågan, huru det skall arrangeras med de lägre läroverken, så synes det mig, att utskottets förslag äfven i punkten 2 är det mest praktiska, ty deri hänskjutes till Kongl. Maj:t att taga i öfvervägande, huru i detta afseende lämpligast borde ordnas.

Man har om dessa läroverk sagt, att de ega för få elever. Jag skall då taga ett exempel från en af de städer, som jag här representerar. Söderköpings treklassiga allmänna läroverk har 4 lärare och 42 lärjungar. Man står der i begrepp att med kommunens hjälp ombilda denna skola till en samskola med fem klasser. Det synes mig icke omöjligt att ställa åtminstone denna skola på den ståndpunkt, som här är föreslagen för den medborgerliga bildningens afslutande. Huru det i sådant fall skulle med afseende på det hela

*Angående
ändringar i
det offentliga
undervisnings-
väsendet.
(Forts.)*

Angående
ändringar i
det offentliga
undervisnings-
väsendet.
(Forts.)

förfaras, det framgår hvarken af utskottets betänkande eller reservationen, och det synes mig därför alldeles nödvändigt, att frågan, huruvida pedagogierna och en del ofullständiga allmänna läroverk böra indragas och ersättas med öfverbyggnaderna på folkskolan eller om de kunna omorganiseras till skola för dels medborgerlig dels vetenskaplig bildning varder utredd af Kongl. Maj:t, som har medel att åstadkomma denna utredning.

Hvad för öfrigt utskottets förslag i dess helhet vidkommer, så synes mig första punkten af detta förslag i hufvudsakliga delar öfverensstämma med reservanternas förslag under mom. *e* till och med *l*. Sedan hafva reservanternas i mom. *m*, gjort ett tillägg om grekiska språkets och filosofiska propedeutikens öfverflyttning till universitetet, om hvilket jag icke kan vara med.

Det skulle sålunda för mig vara nära nog enahanda, om reservanternas eller utskottets förslag i angifna mom. bifalles. Men då det nu icke finnes någon utsigt för att kammaren beträffande den ena punkten skall bifalla utskottets förslag och i en annan punkt reservanternas, vill jag för min del sluta mig till utskottets förslag i dess helhet. För min del tror jag icke, att man behöfver hysa de betänkligheter, som ett par talare här framhållit beträffande mom. *e* och *f*, ty utskottets hemställan innefattar icke från Riksdagens sida en bestämd begäran, att det skall organiseras så eller så, utan deri uttalas endast önskligheten af en läroverksreform i följande syfte. Skulle alltså den utredning, som blefve en följd af denna Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t komma att visa, att det icke är möjligt att i alla detaljer följa utskottets förslag, lärer Kongl. Maj:t nog i dessa delar afgifva förslag till ändrade bestämmelser.

Herr Bäckgren: Då jag tagit mig friheten att framlägga ett enkelt förslag till reformering af undervisningen vid våra allmänna läroverk, stannar jag nu naturligtvis i tacksamhet hos utskottet för dess tillmötesgående i vissa fall och i synnerhet för dess tillstyrkan af sjelfva kärnpunkten af min motion, nemligen en examen för inträde på åtskilliga lefnadsbanor, att afläggas af den studerande ungdomen vid 15—16 års ålder. Hade utskottet varit så reformvänligt, att det velat följa mig ännu litet längre, så hade jag naturligtvis blifvit ännu mera tacksam. Genom antagandet af mitt förslag hade man enligt mitt förmenande bättre och lättare kommit till samma mål, som utskottet här kommit till, ehuru på en mera invecklad och kostsamare väg. Men om så skett, hade icke den svenska svagheten, som har svårt att nöja sig med det som är enkelt och billigt, fått gifva sig tillkänna! Vill nu kammaren för sin del offra åt samma svaghet, så kan jag naturligtvis icke hindra det.

Hvad nu angår mom. *f* af utskottets förslag så anser utskottet, att för den fjerdedel af skolungdomen, som ännar fortsätta vid högskolorna, bör finnas en gymnasialafdelning, der den mognare delen af ungdomen skulle erhålla undervisning. För min del har jag dock trott, att de ynglingar, som haft förmånen att under skickliga lärares ledning åtnjuta undervisning vid elementarläroverk under 6 år, såsom jag föreslagit, sedan skulle kunna på egen hand under ledning

af lärarne vid universiteten fortsätta sina studier. Jag ansåg nemligen, att det icke borde vara svårare eller mera ansträngande att vid högskolan sitta och läsa i en bok och åhöra goda föreläsningar, än det kunde vara att i det dagliga lifvet försörja sig, t. ex. genom att vid jernvägarne med minutiös noggrannhet taga befattning med kommande och och gående tåg, så att resandes lif och egendom icke sväfvat i fara; eller att på apotek med noggrannhet expediera receptet, så att läkarens riktiga ordinationer, hvarpå den sjukas återställande kan vara beroende, blifva samvetsgrant följda; eller att vid posten dagligen, för att icke säga äfven om nätterna, med skyndsamt och reda ordna de tusentals tidningar, bref och värdeförsändelser, som skickas inom och utom landet, så att hvarje försändelse kommer till den plats och till den person, som skall hafva den. Jag hade trott, att dessa m. fl. arbeten skulle ställa lika stora fordringar på sjelfverksamhet och vara lika ansträngande som att vistas vid universitetet och läsa några böcker, åhöra föreläsningar eller taga några lektioner. Men då nu såväl utskottet som reservanterna äro eniga i den åsigten, att en gymnasialafdelning bör finnas, och då klokheten bjuder att under nuvarande förhållanden nöja sig med hvad som här föreslås, skall jag nu icke göra något yrkande.

När man talar vid personer om önskligheten af en reform af våra elementarläroverk i praktisk riktning, får man sorgligt nog höra, att de hafva den uppfattningen, att under dessa ferieläsningförordningens tider det icke vore mycket att hoppas i den vägen. Så tröstlös är jag för min del likväl icke, ty jag har svårt att komma från den uppfattningen, att svenska folket icke är till för skolan, utan att tvärtom skolan med allt hvad dertill hörer är till för svenska folket. Och då bjuder väl klokheten att skolan böjer sig för folkets behof och önsknings.

Jag har, såsom sagdt, icke något yrkande att framställa.

Herr Johansson i Bastholmen: Då herr Hammarlund på förmiddagen hade ordet, yttrade han, icke utan en ironisk anstrykning, att det varit jag, som utgjort jemnvigten inom utskottet, i det afseende att utskottets beslut fattats med hänsyn till den ställning, som jag i frågan intagit. Jag kan emellertid icke taga åt mig denna ära, ty det har varit flera, som jemte mig bidragit till det beslut, som utskottet här framlagt, ehuru vid den slutliga justeringen af betänkandet den ene reserverade sig åt ett håll och den andre åt ett annat. Att jag har haft mod att stå för utskottets förslag utan att afgifva någon reservation, torde icke kunna gifva herr Hammarlund rättighet att, såsom han nu gjort, för kammaren utpeka mig. Jag har icke sett den skolreform, hvarom nu är fråga, vare sig från folkskolelärnarnes eller från elementarläroverkens synpunkt, och jag har icke haft något sådant speciellt intresse att härvid bevaka, utan jag har endast haft en önskan, och den har varit att åstadkomma en lämplig läroverksreform.

Nu hafva vi här hört, att nästan hvar enda talare, som uppträdde i denna fråga, haft sitt speciella förslag att framställa. Jag hemställer då till kammaren, om det, när man vill åstadkomma en opinionsyttring, icke vore skäl i att sluta sig till utskottets förslag. Mot

*Angående
ändringar i
det offentliga
undervisnings-
väsendet.
(Forts.)*

Angående
ändringar i
det offentliga
undervisnings-
väsendet.
(Forts.)

detta har af några talare anmärkts att deri förelås, att endast ett främmande språk skulle vara obligatoriskt. Men detta utesluter ju icke möjligheten af att de, som hafva begåfning, kunna få läsa ännu ett språk vid sidan af det andra. Skulle man emellertid, såsom herr Darin nyss anförde, införa tvenne främmande språk såsom obligatoriska, med rätt att läsa ett tredje språk derjemte, så befarar jag, att det icke är möjligt att begränsa den medborgerliga kursen till 5 år, utan då kommer man nära nog upp i samma nivå som nu. Men jag hemställer, om vi verkligen hafva råd att så länge hålla vår ungdom i skolan.

En annan punkt, som tydligen stöter mången, är den om indragningen af allmänna läroverkets första klass. Ja, detta är nu den åsigt, som Andra Kammaren vid flera tillfällen har uttalat sig för, och inför en sådan stark opinionsyttring måste man väl ändå böja sig. Andra Kammaren har nog också haft skäl för denna sin åsigt, ty kammaren har lärt att uppskatta folkskolan och tänka högt om den, och då har kammaren också ansett, att det vore skäl i att begagna sig af den undervisning, man får i folkskolan såsom bottenkola, så länge som möjligt, innan man derifrån öfvergår till elementarläroverket.

Jag ber dessutom att få uttala min tacksambet till herr professor Boëthius för det tillmötesgående han visat mot utskottet och särskildt i sitt föredrag i dag, der han gjorde flere medgifvanden. Jag är förvissad derom, att om herrar Berg och Hammarlund å sin sida gjorde sådana medgifvanden, så skulle denna fråga komma i ett vida bättre läge än den nu har.

Till följd deraf att reservanterna i punkten f) beträffande gymnasierna hafva intagit en annan ståndpunkt än de hade i utskottet, ber jag att i stället för nuvarande lydelse »högst 20» få ersätta detta med orden »ett färre antal».

I öfrigt, herr talman, anhåller jag på det lifligaste att på de skäl jag anført få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Odhner: Jag hade tänkt att yttra mig utförligt i den fråga, som nu föreligger; men sedan jag hört de anföranden, som redan förekommit, och då jag vet, att flere återstå, så har jag kommit på andra tankar, och detta så mycket hellre som det mesta jag ville anföra i detaljerna redan har sagts af andra, särskildt af herr Boëthius, med hvilken jag således kan i många punkter instämma.

Såväl utskottets och reservanternas betänkande och förslag som den diskussion, som nu här blifvit förd, hafva på mig gjort det intryck, att det näppeligen kan vara lämpligt, att kammaren inlåter sig på att uppställa en så detaljerad plan för skolornas organisation som den nu föreliggande. Jag erkänner villigt, att det är ett förtjenstfullt arbete, som blifvit nedlagdt på detta betänkande både af utskottet och af reservanterna; och jag är förvissad derom, att detta arbete icke skall vara förgäfvets. utan att det skall komma till nytta i framtiden. Men tiden har onekligen varit för kort för ett så vidlyftigt arbete, svårigheterna hafva varit för stora och åsigtorna inom utskottet för mycket divergerande från hvarandra, för att man skulle kunna begära ett väl sammanhängande och enhetligt utskottsarbete. Detsamma är ju ock förhållandet här i kammaren, der vi nu hafva att afgöra saken.

Det har varit en alldeles för kort tid kammaren förunnad, för att man äfven med den bästa vilja skulle kunna tillräckligt sätta sig in i den svåra fråga, som här föreligger och som blifvit på mycket olika sätt besvarad. Antaget nu, att kammaren godkänner det ena eller andra af de framställda förslagen, så blifva svårigheterna icke mindre, då det gäller att sammanjemka kammarens förslag med det, som antagligen kommer att utarbetas och antagas af Första Kammaren med anledning af herr Wieselgrens motion. Utan en sådan sammanjemkning mellan kamrarnes olika förslag blir det ju icke någon Riksdagens skrivelse till Kongl. Maj:t, och utan en sådan leder saken icke till något synnerligt resultat. Vill man nu försäkra sig om ett positivt resultat af det arbete, som blifvit utfördt, så tror jag för min del, att man gör klokast i att inskränka sig till några få hufvudpunkter, om hvilka meningarna varit temligen eniga i utskottet, om hvilka meningarna äfven varit eniga i kammaren och om hvilka hela Riksdagen efter all sannolikhet skulle kunna förena sig. En sådan hufvudpunkt är ju hvad som föreslås i mom. a) rörande inrättandet af en för den medborgerliga bildningen särskildt afsedd linie inom läroverken och en afslutningsexamen, som skulle leda dess lärjungar ut i lifvets olika värf, yrken, fackskolor och så vidare. Det är en punkt, hvarom alla synas vara ense; och detsamma gäller äfven om mom. c), »att de allmänna läroverken så ombildas, att de kunna förbereda till afläggande af denna examen». Det är just detta behof, mine herrar, som har föranledt hela det arbete, hvars resultat här föreligger; och skulle man lyckas afhjelpa detta viktiga behof, då tror jag, att man verkligen vunnit en ganska stor sak och gjort tillräckligt för denna riksdag. Vore det då icke bättre — vill jag hemställa — om Riksdagen för denna gång koncentrerade sig på dessa hufvudpunkter och rörande denna fråga förenade sig om en gemensam skrivelse till Kongl. Maj:t, hvilken i sådant fall utan tvifvel skulle tillvinna sig Kongl. Maj:ts synnerliga uppmärksamhet och leda till ett resultat — vore icke detta nyttigare och mera praktiskt, än om nu båda kamrarna, hvar på sitt håll, utarbета utförliga förslag till organisationsplan, hvilka sedan med all sannolikhet icke skola kunna sammanjemkas och följaktligen icke leda till någon frukt för denna riksdag? Man vill måhända invända mot mitt förslag, att i fall kammaren och Riksdagen inskränka sig till några få sådana hufvudpunkter, som nyss nämndes, så är kammaren icke säker derom, att icke, när förslaget återkommer utarbetadt från Kongl. Maj:t, det tager sig annorlunda ut än hvad kammaren hade tänkt sig och velat. Ja, det kan ju vara möjligt; men den risken har ju kammaren i hvarje fall. Ty det är ju naturligt, att om också kammaren här kommer att antaga ett huru detaljeradt förslag som helst, så kan ju icke Kongl. Maj:t bygga sin plan uteslutande härfpå, utan måste låta utreda det hela genom sakkunnige män; och på grund af denna nya utredning kommer han att framlägga sitt förslag för Riksdagen, som då har att uttala sitt gillande eller ogillande af detsamma. Jag tror således icke, att man har något att förlora derpå, att man inskränker sitt yrkande till några få hufvudpunkter, men tvärtom har man mycket att vinna derpå. Man kan vara temligen förvissad om, att i

*Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)*

Angående sådant fall Kongl. Maj:t kommer att fästa stort afseende vid hvad ändringar i Riksdagen önskar.

Angående det offentliga undervisningsväsendet.
(Forts.)

Jag ber således att få göra ett yrkande, som öfverensstämmer med det, som gjordes af herr Eklund från Norrköping, eller att kammaren ville inskränka sig till att bifalla mom. a) och mom. c), uti punkt 1 A, med det lilla tillägg till detsamma, som af honom föreslogs. Hvad beträffar punkt 2, så ber jag att i korthet få yrka bifall till hvad utskottet i denna del föreslagit.

Herr Thestrup: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag kan icke underlåta att uttrycka min ledsnad deröfver, att detta betänkande inkommit så sent från utskottet, att föga eller ringa utsigt lär vara för handen, att detsamma skall kunna efter remiss till medkammaren, undergången utskottsbehandling derstädes och afgörande inom Första Kammaren föranleda en skrifvelse i ämnet.

Sedan under så många årtionden försök gjorts att få genomförd en läroverksreform i det syfte, att en högre medborgerlig bildning, än som kan meddelas i våra nuvarande folkskolor, derigenom kunde ernås, så synes det mig, som om den föreliggande frågan genom de vid riksdagen framkomna olikartade motioner äfvensom den sakrika och allsidiga utredning, det tillfälliga utskottet egnat dessa reformförslag och skolfrågan i sin helhet, tagit ett icke obetydligt steg på vägen till sin slutliga och lyckliga lösning.

I likhet med utskottet finner jag, att det skulle vara en mycket stor vinst, om man, såsom utskottet i första punkten föreslår, kunde få en medborgerlig examen, afsedd att afläggas vid åldern 15—16 år och med fordringar i hufvudsakliga delar öfverensstämmande med dem, som föreslagits i Kongl. Maj:ts till 1887 års första Riksdag aflåtna proposition, och att denna examen då skulle medföra den kompetens, som motionärerna i sina motioner föreslagit, äfvensom att de allmänna läroverken ombildades i öfverensstämmelse härmed. Äfvenså skulle jag för min del kunna vara med om, att första klassen indroges och att de ifrågasatta nya medborgerliga skolorna bestämdes till femåriga i stället för sexåriga, i synnerhet om det genom verkställda utredningar visar sig, att tillräcklig språklig bildning kunde vid läroverken ernås äfven utan denna klass. Det blir väl emellertid icke härpå, som frågans lösning i denna kammare kommer att hänga. Ty jag tror, att i denna punkt såväl utskottets ledamöter som reservanterna böra kunna ena sig. Nej, det blir på frågan om organisationen af den särskilda medborgerliga skolan, om hvilken utskottet säger, att det vill göra denna högre medborgerliga skola till en själfständig och oberoende organisation inom de allmänna läroverken, hvaremot reservanterna vilja göra den till en öfverbyggnad på folkskolan. De hålla i sin reservation ganska bestämdt på upprättandet af treåriga s. k. mellanskolor i stället för pedagogierna och de lägre treklassiga läroverken, och dessa mellanskolor skulle då utgöra öfverbyggnad till en fullständigt genomgången folkskolekurs.

Beträffande lämpligheten af detta förslag och de svårigheter, som i pedagogiskt hänseende tvifvelsutan skulle komma att resa sig

emot detsamma, har utskottet på sidan 25 i betänkandet och äfven flere talare under den debatt, som i dag egt rum, framställt så välgrundade anmärkningar, att jag fruktar, att genom ett fasthållande af förslaget i denna del, hela reformens öde kunde äfventyras. Men dessutom möta praktiska hinder, som särskildt för denna kammare torde vara af afgörande betydelse. Enligt det af motionärerna och reservanterna afgifna förslag var det endast särskilda folkskolor, ordnade, på sätt betänkandet innehåller, enligt normalplanen A, som skulle kunna tjena såsom fullständiga bottenskolor för förstnämnda kurs, d. v. s. de skulle vara fasta folkskolor med fyra årsklasser och fyra lärare eller lärarinnor. Men nu inhemtas af utskottets betänkande, mot hvars rättighet äfven i det hänseendet icke föreligger någon anledning till anmärkning, att af rikets 4,670 egentliga folkskolor år 1894 eller den tidpunkt, för hvilken statistik i det afseendet föreligger, endast 116 voro af denna beskaffenhet och af dessa endast 19 liggande på landsbygden. Med den organisation, som reservanterna föreslagit, skulle då ett af de två inträffa antingen att föräldrarna skulle nödgas att redan i folkskoleåldern till folkskolorna i städerna skicka dem af sina barn, som skulle genomgå den fullständiga medborgerliga skolan eller också att man skulle nödgas att på de ställen, der icke redan finnes fullständiga folkskolor, sådana som normalplanen föreskrifver, upprätta dylika. Jag undrar om en sådan anordning i landet skulle helsas med bifall och tillfredsställelse. Jag vågar tvifla derpå.

Slutligen vill jag med några ord beröra ett yttrande, som jag funnit på ett ställe i reservanternas förslag, och hvilket äfven framhölls af utskottets ordförande under debatten på förmiddagen. Det var frågan om grekiskans och filosofiens borttagande från gymnasialafdelningen. Hvad grekiskan beträffar, så går den saken af sig sjelf utan några särskilda ansträngningar. Hvad filosofien angår, så liknade emellertid utskottets ordförande den med hebreiskan. Jag tror dock icke, att den liknelsen är fullt riktig, ty att det icke går an att jemföra ett läroämne, som, då det lästes förr i världen, blott behöfdes för prester, med filosofien, det kunna vi väl alla vara eniga om. I fråga om filosofien kan jag icke underlåta att vid detta tillfälle såsom min bestämda åsigt uttala, att af alla de läroämnena, som på gymnasialafdelningen stå upptagna på undervisningsplanen, intet är så viktigt, som just detta ämne.

Herr greve och talman, så många yrkanden äro redan framställda, att jag icke skall öka deras antal.

Herr Kardell: Jag har till en början varit mycket tveksam i valet emellan utskottets hemställan och reservanternas, d. v. s. herr Hammarlunds och hans medreservanterns förslag. Dessa båda förslag hafva nemligen ett starkt slägttycke med hvarandra. I båda två föreslås de lägre klassernas ombildning till ett slags medborgerlig skola. I båda två föreslås att på denna medborgerliga skola må uppföras en vetenskaplig öfverbyggnad eller gymnasialafdelning, och i båda två föreslås latinets framflyttande till nuvarande nedre sjette klassen. Detta är allt reformer, på hvilka Andra Kammaren af gammalt har

*Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)*

Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)

hållit, och för hvilka den flera gånger har uttalat sig. Jag har emellertid beslutat mig för att ansluta mig till herr Hammarlunds förslag, emedan detta i ett par andra punkter mera öfverensstämmer med de åsikter, som jag hyser.

Hvad till exempel först beträffar de treklassiga lägre läroverken och pedagogierna, så påyrkar han deras indragning. Andra Kammaren har redan förut uttalat sig för denna sak, och jag tror äfven, att dessa lägre läroverk skulle kunna indragas. Men huruvida en sådan indragning i verkligheten kommer till stånd, kan man icke veta, äfven om man beslutar en skrifvelse till Kongl. Maj:t, ty saken beror ytterst på utredning af honom, och då kan det ju visa sig, att en dylik indragning icke — åtminstone icke öfverallt — låter sig verkställa. Jag delar emellertid i denna punkt herr Hammarlunds åsigt och ansluter mig till honom.

Hvad angår punkten b) »att såsom ersättning för dessa läroverk statsunderstöd lemnas åt af kommunerna upprättade treklassiga skolor (högre folkskolor), anordnade i hufvudsaklig öfverensstämmelse med här ofvan angifna och af Andra Kammaren år 1893 godkända grunder», så kan jag för min del icke alls vara med om att dessa läroverk skulle inrättas af kommunerna och blott få bidrag af staten, ty hvart skulle detta leda? Jo, antagligen derhän, att höga terminsavgifter för lärjungarne i dessa anstalter skulle fastställas, men detta skulle strida mot gammal god häfd i vårt land, der undervisningen af ålder varit kostnadstri i de allmänna läroverken. Den är det fortfarande i folkskolorna och de högre läroverken äfvensom vid universiteten, och den skulle således endast vid dessa mellanskolor komma att medföra dryga kostnader för lärjungarna eller rättare, deras föräldrar. Ett sådant förhållande skulle äfven vara mera menligt ur en annan synpunkt. Det torde nemligen icke sällan inträffa, att vid sådana läroverk, der höga avgifter betalas af flertalet lärjungar, medan det fins friplatser för ett fåtal mindre bemedlade, gör sig ofta en viss partiskhet gällande mot de mindre bemedlades barn, och sådant verkar icke godt hvarken för de bättre lottade eller för de fattiga barnen, ty det framkallar lätt öfvermod och inbilskhet å den ena sidan, samt misströstan och nedslagenhet å den andra. Likaledes är det ur en annan synpunkt orätt att lägga en sådan avgift på de kommuner, om hvilka här är fråga. De äro i regeln redan betungade med skatter och skulder nog. Dessutom skulle dessa skolor naturligtvis blifva icke endast kommunala skolor, utan äfven tillgängliga för hela den kringliggande bygdens barn. Min åsigt är sålunda den, att dessa skolor likasom andra högre offentliga skolor borde vara statsskolor. Jag skall därför be att här vid punkten b) få framställa det lilla ändringsförslag, att denna punkt må erhålla följande lydelse: »att som ersättning för dessa läroverk upprättas treklassiga »mellanskolor» (högre folkskolor) anordnade i hufvudsaklig öfverensstämmelse med här ofvan angifna och af Andra Kammaren år 1893 godkända grunder.»

Hvad nästa punkt c) beträffar, så erkänner jag, att jag icke är förvissad om fördelarne af första klassens indragning vid de allmänna läroverken. Hvad som först och främst är alldeles klart är, att de

allmänna läroverken blifva försvagade genom en sådan indragning. Nu börjar tyska språkets införande redan i första klassen, men blir denna klass indragen, så skulle studiet af tyska språket framflyttas till det år, då lärjungen fyller tio år. Det heter visserligen, att lärjungarna skola genom forceradt arbete taga igen hvad som förloras på detta sätt, men det blir nog kinkigt, ty redan nu äro så många undervisningstimmar anslagna åt det tyska språket i de lägre klasserna, att jag ej kan förstå, huru flera sådana skulle kunna anslås. Icke lärer man heller kunna påstå, att lärjungarna under nuvarande förhållanden, då de hunnit upp till sjette klassen, förvärfvat så pass stora insigter i detta språk, att man kunde vara med om en inskränkning i nämnda språks studium.

Jag är icke heller rätt säker på att denna indragning skulle vara gagnelig i socialt hänseende, ty på de allmänna läroverkens bänkar sitta dagakarlens son och millionärens son bredvid hvarandra, och de behandlas lika. Den bäste anses der icke den rike mannens son vara; den flitigaste och sedligaste gossen är den, på hvilken man der sätter största värdet. Dessa olika kategorier af barn träffas deremot icke ofta i folkskolorna, enär de mera förmögna i regeln sätta sina barn i privata förberedande skolor, medan de mindre bemedlade hafva sina barn i folkskolan. Skulle nu första klassen borttagas från de allmänna läroverken, så skulle naturligtvis den tid, då dessa barn skulle sammanföras med hvarandra, framflyttas ytterligare ett år, och det tror jag icke vore till fördel i socialt afseende. Min ställning är sålunda icke fullt klar i denna fråga, och jag är därför mest böjd att ansluta mig till och förorda herr Boëthius' reservation i denna punkt med de förändringar, som sedan i de följande momenten skulle blifva en följd deraf.

Herr Hammarlunds förslag i punkten g) »att i dessa läroverk beredes tillfälle till undervisning i två främmande levande språk, hvaraf dock blott ett blir obligatoriskt för lärjungen» anser jag deremot vara rätt godt. Det är nog klart, att, såsom herr Ostberg förut framhållit, de flesta lärjungarna skulle komma att läsa båda språken, men jag tycker, att det å andra sidan icke skadar, om en viss valfrihet i afseende å ämnen kunde få göra sig gällande i läroverken. En sådan valfrihet kan naturligtvis icke utsträckas synnerligen långt, men så långt bör den dock kunna sträcka sig, att ett af ifrågavarande språk finge blifva valfritt; det anser jag åtminstone icke farligt.

Hvad beträffar punkten k), der det heter: »att på ett mindre antal orter upprättas såsom öfverbyggnad på läroverkets fjerdje klass fyrklassiga gymnasier (motsvarande klasserna VI: 1—VII: 2), hvilka hafva till uppgift att på grundvalen af den kurs, som blifvit inbemtad i läroverkets fyra nedre klasser, förbereda till universitetet och högre fackskolor», så förefaller mig, som om uttrycket »på ett mindre antal orter» icke vore så synnerligen lyckligt valdt. Man kunde tolka detta såsom några få orter, till och med endast 4 eller 5. Det hade varit bättre att, såsom herr Hammarlund sjelf uttryckte i förmiddags, då han hade ordet, använda uttrycket »ett mindre antal orter, än nu är fallet». Jag kan icke heller tro, att det skulle blifva lämpligt att

Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts).

företaga en så grundlig reduktion, som föreslagits af utskottet, nemligen att antalet af högre läroverk reduceras till 20. Nu fins det visserligen ett och annat högre läroverk, bvars högsta klasser skulle kunna indragas, därför att freqvensen af lärjungar der är mycket ringa, men synnerligen många läroverk är det dock icke, der sådana förhållanden råda.

Hvad slutligen sista punkten om grekiska och filosofisk propedeutik angår, så anser jag i likhet med herr Thestrup, att denna punkt är öfverflödig. Framflyttas latinets till sjette klassen, så är det solklart, att grekiskan går sin väg, och detta vore icke heller så farligt, ty det är icke heller så många lärjungar, som läsa grekiska, och för öfrigt vore bibehållandet af detta ämne en mycket dyrbar sak för statsverket. Hvad åter den filosofiska propedeutiken beträffar, så är det fråga om, huruvida man bör utesluta denna. Logiken är visserligen särdeles tråkig, såsom man allmänt tycker, och gör kanske icke mycken nytta, men antropologien är ett intressant och gagneligt ämne, och det vore säkert skadligt, om denna skulle uteslutas från undervisningsämnenas antal.

Med den ändring, som jag haft äran att yrka i fråga om punkten b) äfvensom med hemställan att punkten c) ersättes med punkten d) i herr Boëthius' reservation, ber jag att få yrka bifall till herr Hammarlunds förslag.

Herr Wallis: Jag skall icke trötta herrarne med någon längre redogörelse för mina åsikter angående hvarje särskild detalj i denna storslagna fråga, utan jag skall endast angifva de hufvudsakliga skälen, hvarför jag byser starka sympatier för reservanternas förslag.

Vi se allesammans af utskottets betänkande och af jämförelsen mellan det resultat, till hvilket utskottet kommit, och det, hvartill reservanternas kommit, att de äro fullt eniga i afseende på en mycket stor och viktig reformfråga; och det synes, som om hela kammaren vore ense om denna; ty så vidt jag vet, har ingen talare uppträdt emot den. Det gäller, som vi se, ombildningen af de allmänna läroverken, så att de skulle sönderdela sitt hittillsvarande arbete i två slag: ett som ginge ut på att lemna dem, som skulle gå ut i det praktiska lifvet vid tidigare år, en för sådant ändamål afpassad bildning, och ett annat, som meddelade en för de öfriga lämpad bildning — alltså för dem, som vilja idka universitetsstudier. Jag behöfver ej tala vidare om denna sak, ty, som sagdt, vi synas vara ense derom.

Men motionerna i frågan och utskottsbetänkandet beröra och en annan i min tanke ännu viktigare principfråga, nemligen: hvilken kommer folkskolans ställning att blifva till denna nya organisation af våra allmänna läroverk? Mitt personliga intresse för denna principfråga har jag egentligen fått genom en vistelse i Nordamerika för 9 år sedan. Jag var der för att taga reda på en speciel fråga, nemligen samskolans inverkan på flickornas helsotillstånd. Naturligtvis hade jag då skyldighet att dag för dag under en längre tid följa undervisningen i dessa s. k. *public schools*, der hufvudsakligen denna samundervisning försiggår och i mycket stor utsträckning; och jag hade då tillfälle att sätta mig in i denna de Förenade stater-

nas storartade skolorganisation. Herrarne veta, att sedan första början af de amerikanska fristaternas skolhistoria har lösningen af de föreliggande stora skolfrågor, som vållat och ännu komma att vålla så mycket besvär, der gått af sig sjelf. Amerikanarne ha funnit, att det finnes blott en enda skola, hvilken stat och kommun gemensamt skola underhålla — det är dessa public schools. För dessa offras ofantligt mycket penningar, och amerikanarne äro mycket stolta öfver dem och öfver sina uppoffringar för dem. Tager man nu reda på, hvad dessa public schools äro för något, så finner man, att det är skolor för allmänt medborgerlig bildning, hvilka just hafva till ändamål att låta sina alumner gå ut i det praktiska lifvet senast vid en ålder af 15 å 16 år. De, som hafva de flesta klasserna, äro högst organiserade; de skulle således motsvara våra folkskolor plus de högre klasserna af dessa ombildade allmänna läroverk, som vi nu skola få. De mindre utvecklade public schools motsvara antingen endast folkskolorna eller dessa jemte åtskilliga af de närmast öfver de högsta folkskoleklasserna befintliga klasserna af våra blifvande allmänna läroverk, sådana de komma att vara efter omorganisationen. Det egendomliga för hela denna organisation är, att derstädes icke någon skilnad erkännes eller ens någonsin är tänkt mellan folkskolor och skolor för allmän medborgerlig bildning; de äro i sjelfva verket ett och detsamma. Och så vidt jag kan förstå, är denna åskådning fullt riktig och man kommer aldrig att kunna angifva verkliga principiella skilnader mellan undervisningen i folkskolorna och i dessa — som jag hoppas — blifvande läroverk för allmänt medborgerlig bildning. De förra komma att vara ett lägre förstadium för de efterföljande; deras mål kommer alltid att vara detsamma. De komma endast att vara kvantitativt skilda åt, icke kvalitativt. Man kan således icke, så vidt jag förstår, emot det förslaget att göra folkskolan till botten-skola för dessa läroverk för allmänt medborgerlig bildning med fog rigta den invändning, som utskottet framställt, nemligen att det skulle vara att förrycka folkskolan från dess verkliga uppgift. När man nu talade vid amerikanarne om deras så mycket älskade public schools, voro de förtjusta i allt naturligtvis, äfven sådant, som icke alltid var förtjent deraf, särskildt ställningen i hygieniskt afseende, som stod ofta långt efter ställningen vid stockholmskolorna, sådana de voro redan på den tiden. Hvad alla gemensamt voro förtjusta öfver, och detta sannerligen med rätta, det var, att dessa public schools äro de enda af stat och kommun underhållna läroverk, der undervisningen är kostnadsfri och der således *par la force des choses* hela den amerikanska ungdomen samlas och olika samhällsklassers barn tvingas att lefva tillsammans, hvilket i hög grad är ett medel till att afvärja de för dem så ytterst hotande sociala faror, som ligga deri, att icke ungdomen från skilda samhällsklasser uppfostras tillsammans. Vi veta, hurusom denna sociala fråga i Amerika spelar en mycket stor roll för närvarande, just därför att förmögenhetsvilkoren äro så ytterst olika.

Nu är det sant — och det kan anmärkas mot mig — att i praktiken denna sammanblandning af de olika samhällsklassernas uppväxande ungdom ändock icke visar sig kunna genomföras. Det är sant, att i de största städerna, i synnerhet dem, till hvilka en

Angående
ändringar i
det offentliga
undervisnings-
väsendet.
(Forts.)

Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)

liflig immigration försiggår, ha de rika klasserna icke på långt när fullständigt använt dessa public schools, utan upprättat särskilda privatläroverk, som de själfva genom årsafgifter bekosta och der de låta barnen undervisas. Jag talade vid dem och frågade, huru det kom sig; ty detta är endast undantagsfall, nemligen i de största städerna. Jag fick till svar: »Det beror på den europeiska emigrationens underhaltiga karakter». De barn, som kommo i synnerhet från irländska familjer, ansågos vara ett mindre godt sällskap för de uppväxande amerikanska barnen. Så var det i New-York. Men jag var ock i Brooklyn och studerade skolförhållandena derstädes. Der var regel, att såväl millionärens som dagsarbetarens barn uppfostrades i dessa public schools, för hvilka så ofantliga uppoffringar gjordes. Jag tilltalades på det högsta häraf. Jag vill nu icke neka, att jag anser det vara för amerikanarne af större praktisk betydelse än för oss att se denna principfråga från social synpunkt. Men jag vill betona för herrarne, att äfven i vårt land det förefinnes talande sociala skäl att försöka, om det är oss möjligt att anordna så, att folkskolan på det fullt naturliga sättet blir första stadiet till högre läroverk för allmänt medborgerlig bildning.

Jag har nu angifvit skälen, hvarför jag anser detta vara fullt naturligt. Nu är det klart, att emot herrar Bergs och Hammarlunds reservation detaljmärkningar kunna göras. Särskildt från utskottets sida hafva sådana gjorts i afseende å svårigheten att få en duglig språkundervisning till stånd i de af dem föreslagna s. k. mellanskolorna, dessa öfverbyggnader på den fullständiga folkskolan, hvilka skulle bliiwa jemnställda med de till »medborgerliga» ombildade allmänna läroverken. Jag vill, såsom jag lofvat, ej gifva mig in i någon detaljkritik, men jag kan ej neka, att jag verkligen tror, att det är sant, som reservanterna säga, att ett mera intensivt studium under 3 år bör kunna lemna tillräcklig kunskap i ett som obligatoriskt studium föreskrifvet lefvande språk. Jag har nemligen själf under en längre följd af år sett, huru i en flickskola man under 4 år lyckas bibringa eleverna för studentexamen fullt tillräckliga kunskaper i latin, då deremot detta latinstudium i goss-skolorna är fördeladt på en mycket längre — jag tror dubbelt så lång — tid. Det förklaras helt enkelt deraf, att eleverna vunnit så mycket större mognad vid denna mera framskridna ålder, att det går så mycket hastigare för dem att inhemta dessa kunskaper. Jag anser mig emellertid icke kompetent att yttra mig bestämdt i detta hänseende. Men jag vill såsom resultat af mitt anförande lägga herrarne på hjertat, att då I, som det tyckes, hafven utsigt att lösa den *ena* stora principfrågan, I ock måsten göra edert bästa att lösa den *andra*, nemligen att skaffa folkskolan dess tillbörliga plats. Det synes mig vara framför allt detta stora *sociala* skäl, som talar härför. Men äfven ett annat viktigt skäl förefinnes, det *ekonomiska*. Ty, mine herrar, det kan icke vara ekonomiskt att på det sätt, som nu är meningen, låta parallelt bredvid hvarandra löpa af staten, af det allmänna bekostade läroverk, hvilka hafva till en del precis samma uppgift. Detta kommer att vara fallet med de 3 nedersta klasserna af dessa blifvande skolor för allmänt medborgerlig bildning: de

komma att lemna alldeles samma undervisning som de högre klasserna i folkskolan. Detta är ej sund ekonomi af ett folk, som ingalunda ha för mycket penningar.

Från dessa två synpunkter vill jag därför principiellt rekommendera herrar Bergs och Hammarlunds reservation. Jag tror mig kunna göra detta också i verkligheten; ty så vidt jag kan se, är hvad de önska icke annat, än hvad Andra Kammaren flerfaldiga gånger förut uttalat som önskemål. Jag kan ej se någon fara uti, att man nu är konsekvent och fortfarande yrkar detsamma, som man förut yrkat.

Jag kan ej nu göra något detaljeradt bestämdt yrkande, då jag ej vet, huru herr talmannen en gång kommer att framställa proposition. Jag har blott velat framhålla dessa allmänna principiella synpunkter, hvilka göra, att jag obetingadt ställer mig på reservanternas herrar Bergs, Hammarlunds och Perssons sida i afseende å folkskolans blifvande ställning till dessa läroverk för allmänt medborgerlig bildning.

Herr Månsson: Herr talman! Mine herrar! Till den utmärkta utredning, som utskottet lika väl som reservanternas lemnat i den här frågan, har enligt min mening den siste talaren också gifvit ett utmärkt godt bidrag. Jag tror, att kammaren bör vara tacksam mot denne talare för hans redogörelse för sin vistelse utomlands och de erfarenheter, han der gjort. Jag ber åtminstone för min del att få säga honom ett varmt tack för det meddelande, han gjort oss.

Sedan jag sagt detta, ber jag att få säga också, att det enligt min uppfattning vore i högsta grad önskligt, om denna kammare, om jag så får säga, ville mera ena sig i sitt slutliga afgörande af denna fråga, än utskottet har gjort. Om man ser på utskottets arbete och de förslag, som här föreligga från såväl utskottet i dess utlåtande som reservanternas, finner man emellertid, att skiljaktigheterna i alla fall icke äro så stora. Det är så mycket gemensamt der, att jag verkligen beklagar, högt beklagar, att de icke kunnat komma till *ett* resultat äfven i de delar, i hvilka utskottets medlemmar nu skilt sig åt och som för mig icke synas innefatta så synnerligen mycket. Det, med afseende hvarå de egentligen skilja sig åt, är frågan om de 3-klassiga läroverkens bibehållande eller icke, liksom ock frågan, om det skall blifva s. k. mellanskolor i dessa 3-klassiga läroverks ställe eller icke. För min del får jag säga, att det synes mig, som om det skulle vara praktiskt, om man gjorde ett försök på det vis, som reservanternas här föreslagit, och läte först folkskolan göra hvad den kunde och sedan dessa mellanskolor fullfölja arbetet med kunskapens bibringande, så att man finge se, hvad man kunde vinna genom sådana på de platser, der man först upprättade dem. Jag tror, mine herrar, att konkurrensen i många fall är bra, och den kan icke skada heller i detta. Nämda anordning vore ett sätt att åstadkomma fri och öppen konkurrens på detta område, och jag tror, att den skulle verka godt och gagnande. Derfor tror jag äfven, att man mycket väl och med stor fördel skulle kunna gå in på det förslag, reservanternas gjort.

*Angående
ändringar i
det offentliga
undervisnings-
väsendet.
(Forts.)*

Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)

Enligt min mening är det skada, att vi icke bättre taga vara på de krafter, som lärarne i folkskolorna erbjuda. I allmänhet är det ju så, att barn icke få fortsätta i folkskolan, därför att deras föräldrar äro fattiga och behöfva få sina barn ut i lifvet. Dessa få icke stor valuta af sin skolgång emot hvad läraren verkligen kan lemna. Men sedan finnes det en massa barn af förmögna föräldrar, som ej få vara der för sina föräldrars ekonomiska västånd, utan skola in i andra skolor. Sålunda gör sig en uppfattning gällande, som jag för min del tycker, att man borde försöka att komma ifrån. Nu har utskottet nöjt sig med att göra ett uttalande om, att man skulle taga bort första klassen, hvilket ju vore ett steg i den antydd rigningen. Men jag kan ej neka, att det vore skäl i att äfven gå in på hvad reservanterna föreslagit, att låta folkskolorna få verka så långt de kunna på de håll, der det finnes lämpliga folkskolor inrättade. Mine herrar! Det är skilnad på kostnader. Om man ser på de uppgifter derom, som lemnats af reservanterna, finner man, att medelkostnaden per lärjunge år 1893 belöpt sig vid åtskilliga allmänna läroverk till 253 kronor och vid folkskolorna på samma platser till 28 kronor. Är det icke alldeles förfärligt att se sådant — om jag så får kalla det — slöseri? Enligt min mening vore det sålunda ofantligt mycket vunnet, om man ville slå in på den vägen att låta folkskolan arbeta så länge den kunde och just på det sätt, som, efter hvad den siste talaren utvecklat för oss, tillämpas i Amerika. Jag ber att få säga också, att det icke heller ligger liten vikt på, att den sociala sidan af saken vinner afseende. Det är min öfvertygelse, att det icke är någonting, som verkar bättre derutinnan, än att man låter barnen vara skolkamrater så länge som möjligt. Sambörigheten sitter sedan i dem och hänger fast i dem hela lifvet igenom. Afven med hänsyn härtill tror jag därför, att nämnda anordning skulle hafva stor betydelse. Att genomföra den skulle då vara icke blott ekonomiskt fördelaktigt, utan äfven socialt klokt.

På anförda skäl, och då — det ber jag att få tillägga — Andra Kammaren flera gånger uttalat sig i den rigtning, som reservanterna här föreslagit, samt då dessutom i hufvudsak ej mera skiljer utskottets flertal och reservanterna åt än denna mellanskola eller dessa 3-klassiga läroverk, då synes det mig, som om man bör enas och göra ett försök. Det är ju alldeles gifvet, att det kommer att filas mycket på denna sak, innan den blir färdig, så att, hvad som nu föranleder speciella invändningar från ena eller andra sidan nog kommer att filas bort, innan det hela blir färdigt. Vi hafva Första Kammaren och den utredning, regeringen kommer att lemna frågan. Och efter min tro kommer projektet nog att blifva så bearbetadt och filadt, att hvad som möjligen är föremål för väsentligt olika meningar skall kunna utjemnas. Det är därför jag tror, att sådana mindre detalj-anmärkningar, som här äro gjorda, borde kunna få lemnas å sido, och vi böra kunna sluta oss fast och någorlunda enigt tillsammans, låta särskilda småfunderingar fara och uttala oss i den rigtning, reservanterna anvisat. Jag säger ännu en gång, att, om utskottet på något sätt kunnat ena sig om dessa mellanskolor och 3-klassiga läroverk, enligt min tro icke mycket återstått, för att vi skulle hafva

mötts på samma väg. Men när så icke kunnat blifva förhållandet, anser jag, att ingenting annat är att göra, än att kammaren ställer sig dömande emellan. Och då jag så lifligt önskar, att dessa mellanskolor skola få försöka sig och vi nu skola få se den nytta, de medföra, ställer jag mig på reservanternas, herr Hammarlunds m. fl., sida och yrkar bifall till det förslag, som de gjort i hufvudsaken.

*Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.*
(Forts.)

Herr *Svensson* från Karlskrona instämde häruti.

Herr *Ericson* i Ransta: Då detta utskottsbetänkande framlades här i kammaren, är jag förvissad om, att litet hvar fann det temligen vidlyftigt och kanske svårfattligt. Jag vill heller icke förneka, att så är fallet. Eburu jag tillhör utskottet, hade jag dock, då jag fick betänkandet med vidfogade reservationerna, temligen svårt att rätt sätta mig in i det resultat, till hvilket reservanterna kommit. Så vidt jag emellertid funnit af jernförelse mellan utskottets förslag och den reservation, i hvilken herr Berg m. fl. framlagt sina åsikter, hafva i vissa hufvudfrågor temligen lika åsikter gjort sig gällande, ehuru reservanterna uppställt sina uttalanden i en sådan form, att de synas skilja sig mera från utskottet, än hvad de i verkligheten göra.

Hvad särskildt då beträffar under punkten 1:o, afdelningen a), så hafva ju utskottet och reservanterna der i hufvudsak samma åsigt. Så är ock förhållandet beträffande afdelningen b) under samma punkt. Der hafva två andra ledamöter af utskottet uttalat afvikande mening, nemligen professor Boëthius jemte lektor Darin, så till vida, att, då utskottet uttalat sig för, att det skulle förekomma blott ett främmande språk såsom obligatoriskt, de önska två obligatoriska. Men hvad hufvudreservanterna, herrar Hammarlund och Berg, föreslagit, synes i denna punkt i det närmaste kunna öfverensstämma med det resultat, till hvilket utskottet kommit.

I förbigående vill jag säga, att jag tror, att det varit önskligt, att hufvudreservanterna mera följt den ordning i klämman, som utskottet iakttagit, för att man derigenom skulle få det hela öfver-skådligare och en jernförelse lättare. Jag tror, att detta skulle hafva varit till nytta för saken. Och medan herr Hammarlund, försvarande hufvudreservationens uppställning, på förmiddagen framhållit här, att den väg, utskottet tagit, eller den början, utskottet gjort, då det utgått från att i punkten 1:o, afdelningen a) förorda en genomgripande förändring af elementarskolorna och uttala önskan om en medborgerlig examen vid 15—16 år, vore ett sätt att börja i luften, får jag säga, att, så vidt jag fattar, förhållandet är alldeles motsatt.

Fäster jag mig först vid motionerna, som framkommit i förevarande fråga, hafva vi främst herr Bäckgrens motion, som gifvit anledning till de öfriga motionerna i kammaren. Herr Bäckgrens motion utgår just från den punkten, att elementarläroverken skulle förändras till sådana läroverk, som utskottet föreslagit, då det förordat dels läroverk för beredande till medborgerlig examen och dels en öfverbyggnad på några af dem af en 4-årig gymnasialafdelning. Deremot hafva herrar Berg och Hammarlund börjat nedifrån, i det

Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)

de främst vilja förändra dessa 3-klassiga läroverk och pedagogier till öfverbyggnader på folkskolan. Om jag nu skulle med några ord bemöta detta förslag, får jag medgifva, att det visserligen synes mig, att det skulle vara godt och väl, om det vore möjligt att komma till ett sådant resultat, men å andra sidan framhålla som min tro och öfvertygelse, att hvar och en, åtminstone från landsbygden, som känner, huru förhållandena der äro med våra folkskolor och till hvilket resultat våra folkskolor der kunna komma, och säkerligen alla, som med något allvar velat följa folkskolans utveckling på landsbygden och se, hvart folkskolan kan komma, fått klart för sig, att folkskolan, sådan den nu förefinnes inom de allra flesta trakter af vårt land — såsom utskottet också påvisat — icke står på den ståndpunkt, att man derpå kan bygga vare sig den medborgerliga examen, som här är ifrågasatt, eller eljest högre undervisning. Det har ju redan framhållits, att det är ett så ringa antal folkskolor, som kunnat komma derhän, att de kunnat följa normalplanen litt. A.; och sådana folkskolor är det, som herrar Berg och Hammarlund i framtiden vilja bygga hela vår undervisning på.

Jag har emellertid slutit mig till majoriteten inom utskottet så väl beträffande de nu nämnda afdelningarna a) och b) som äfven beträffande afdelningen c) under punkten 1:o. Deremot har jag icke odeladt kunnat biträda utskottets förslag under d) dersammastädes, hvarest utskottet framställer en önskan om indragning af första klassen i elementarläroverken. Jag har icke bestämdt velat uttala mig derom, men jag har, i likhet med några andra reservanter, uttalat mig för, att denna fråga må bero på vidare utredning af Kongl. Maj:t. Det är visserligen sant — jag tror det alltför väl, — att folkskolan *kan* bibringa de kunskaper, som nu meddelas i första klassen af våra elementarläroverk, med undantag af det främmande språk, som der påbörjas. Men om än folkskolor finnas, som kunna meddela sådan undervisning, äro dock folkskolorna på landet icke sådana. Jag undrar, om en folkskola på landet, der 50 å 60 barn undervisas af en lärare dagligen i flere årsklasser eller fördelade på två afdelningar med hvarannandagsläsning, kan bibringa de kunskaper på ett år, som nu kunna bibringas i första klassen af elementarläroverken. Jag tror, att en sådan ändring icke kan gagna folkskolan, men mycket skulle skada elementarskolan eller den medborgerliga skola, som här är ifrågasatt. Jag är så mycket mera öfvertygad derom, som, derest detta förslag nu skulle vinna Riksdagens bifall och varda genomfördt, såsom här är ifrågasatt, det skulle blifva en kurs på 5 å 6 år, under det att det förut varit en på 9 å 10 år. Ju mera vi således afknappa elementarskolorna eller de medborgerliga skolorna, ju värre. Det skulle kunna komma derhän, att undervisningstiden finge utsträckas. Jag är heller icke öfvertygad om, att man kunde undgå ökad öfveranstängning. Och det är ju dit vi vilja komma, att öfveranstängning undvikes. Det klagas ju nu i elementarläroverken öfver öfveranstängning. Och jag tror, att den skulle ökas i följd af nu ifrågavarande anordning. Jag föreställer mig äfven, att språkundervisningen skulle i icke ringa grad lida deraf. Då sålunda de fördelar, som skulle vinnas

af första klassens indragning, icke till fullo kunna uppväga de obehag och skadliga följder, som deraf skulle härflyta, har jag icke velat vara med om att odeladt tillstyrka första klassens indragning, utan hellre velat hafva en förberedande undersökning. Visar sig dervid, att i den blifvande medborgerliga skolan ämnena kunna så fördelas, att språkundervisningen i tyska kan framflyttas ytterligare en klass, utan att man behöfver öka på undervisningstiden, och utan att man behöfver befara, att en ökad öfveransträngning uppkommer, som kan gifva anledning till, att ännu flere komma att blifva kuggade och qvarsittare i klasserna, — ja, visar undersökningen detta, då skall jag icke vara emot indragning af första klassen; men till dess kan jag icke vara med derom. Jag är också med som reservant i följande punkt, men detta är naturligtvis endast en konsekvens af förslaget i punkt d). Denna medborgerliga kurs måste, om första klassen bibehålles, blifva ett år längre, än om den indrages. Denna reservation är således endast en följd af reservationen mot punkt d).

Hvad återigen beträffar punkt f), så hafva ju äfven angående den åtskilliga förslag förevarit inom utskottet. Om vi se på professor Boëthii motion, så finna vi, att han yrkat, att en gymnasialafdelning skulle bibehållas vid minst 12 läroverk, och inom utskottet har dess ordförande framkommit med yrkande, att det skulle ske vid »högst 20». Det har därför väckt min förvåning, att han i reservationen framställt ett annat yrkande än det, om hvars rigtighet han öfvertygade utskottet. Jag har emellertid icke funnit skäl frångå den uppfattning, som jag förut haft angående den i punkt f) behandlade frågan.

Då nu denna fråga här varit så grundligt behandlad, så skall jag icke upptaga kammarens tid med att vidare utveckla de åsikter, som i utskottet varit bestämmande för min ställning till frågan. Det är gifvet att olika åsikter der gjort sig gällande och olika förslag i följd deraf framkommit. Att så skett, bör icke heller förvåna någon, ty under diskussionen i kammaren har det visat sig, att det finnes ännu flere meningar och kan framställas ännu flere förslag. Emellertid vore det önskligt, om kammaren ville sluta sig till utskottets förslag. Jag tror, att detta förslag är det lyckligaste, då utskottet i vissa punkter uttalat bestämda åsikter, men i andra frågor, som äro mera sväfvande, hufvudsakligen begärt en utredning.

Det har sagts, att Andra Kammaren förut uttalat sig i viss rigtning beträffande somliga delar af den föreliggande frågan, och att kammaren icke borde frångå dessa uttalanden. Jag skulle nog kunna ansluta mig till denna uppfattning, men vi få komma ihåg, att frågan nu föreligger i en helt och hållet ny form, och detta kan ju gifva anledning till att andra synpunkter och andra åsikter inom kammaren göra sig gällande. Jag tror också, att man vid denna frågas behandling icke får hålla allt för mycket på sin mening i alla detaljer, om man vill komma till något resultat. Det är enligt min åsigt bättre att vinna något än att vinna ingenting, och jag tänker mig, att om utskottets förslag kunde genomföras i begge kamrarna, så vore dermed rätt mycket vunnet.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets

*Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)*

*Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)*

förslag, sådant det här föreligger, med undantag af punkterna d) och e), vid hvilka jag ber att få yrka bifall till den reservation jag underskrifvit, emedan jag anser, att frågan om indragning af första klassen vid de allmänna läroverken bör vidare utredas, innan kammaren uttalar sig för ett bestämdt förslag i den rigtningen.

Herr Åkerblom: Jag beklagar lifligt, att jag icke varit i tillfälle att fullt sätta mig in i den föreliggande frågan, sådan den är framställd i utskottets betänkande och de reservationer, som till detta betänkande äro fogade. Men detta olyckliga öde delar jag efter all sannolikhet med en stor del af kammarens ledamöter. Det har, herr talman, varit för kort tid, som vi haft på oss för att sätta oss in i ett så stort arbete som detta utskottsbetänkande. Det är verkligen en rätt betydande bok, ensamt herr Hammarlunds reservation är lika diger som trots något lektorsprof. Låt oss komma ihåg, att det är ett viktigt ämne, och att man därför måste taga det noggrant. Detta är så mycket viktigare, som landets framtid, åtminstone till stor del, är beroende på huru denna fråga skötes, ty det är ju här fråga om vår ungdoms uppfostran.

Det i denna bok framlagda uppslaget till en läroverksreform är emellertid i hög grad kombineradt, och för att fullt förstå den här kombinationen skulle fordras icke blott den logik, som herr Hammarlund icke vill, att man skall få lära sig i våra skolor, utan en hel del mera. Herr Hammarlund var nog vänlig att på förmiddagen upplysa om dessa saker, som vi sjelfva kanske icke hafva så väl förstått, och sedan har herr Boëthius gått våra önsknings ännu mera till mötes, i det han gifvit oss ett erkännande, att det kanske icke vore så lätt att förstå det här.

Genom förslaget skulle hela vårt skolväsen röras ihop till ett slags bänkvälling, litet af allt möjligt. Planerna för tre olika slags läroverk skulle flätas in i hvarandra; folkskolan skulle blifva botten-skola för en mellanskola och en borgerlig skola, och den borgerliga skolan skulle blifva botten-skola för ett nytt gymnasium. Utskottet har visserligen sökt rädda hvar och en skolas sjelfständighet genom att låta hvarje skola behålla sin spets. Dessa spetsar skulle då på det sista stadiet förverkliga skolans specifika uppgifter. Men, mine herrar, denna spetsfundighet gör saken visst icke bättre, snarare något sämre. Skolan får en dubbel uppgift för sina arbeten, 1:o) för den s. k. spetsen, som utgör den lägre skolans högsta klass, 2:o) för den högre skola, för hvilken den lägre skolans lägre klasser skola vara grundläggande. Skulle nu ingendera af dessa uppgifter blifva lidande genom denna sammankoppling? Jo, visserligen. Det är mycket att frukta, att den ena uppgiften måste uppoffras för den andra; och innan man får något slags säkerhet deremot, tror jag icke att kammaren så der i hastigheten — ja, jag säger »i hastigheten», vi hafva visserligen hållit på med frågan några timmar, men hastverk blir det i alla fall — bör uttala sig för utskottets och än mindre för herrar Hammarlunds, Fridtjuv Bergs och Perssons i Tällberg förslag, hvilka delvis hoplockade ur en del Riksdagens äldre, kanske icke alltid så lätt för- enliga beslut, skulle innebära en revolution, en fullständig revolution,

alltför betänklig, för att kammaren nu må äfventyra en sådan omhvälfnings följd.

Jag behöfver icke påminna om, hvad redan flere föregående talare erinrat om, nemligen att folkskolan omöjligen med sin nuvarande organisation kan räcka till att blifva bottenkola för det nya läroverk, som skulle komma till stånd. De af herrarne, som äro vänner af sparsamhet — och det äro vi ju allesammans — böra också komma ihåg, att det blir större utgifter, ju flere nya uppgifter man gifver folkskolan.

En föregående talare, min ärade vän herr Ivar Månsson, har talat om, att man icke bör misshushålla med folkskolelärarne, utan använda dem äfven utom folkskolan. Jag tror för min del, att misshushållning skulle uppstå just genom att folkskolelärarne användes utom sitt yrke.

Det är också redan förut upplyst, att det är ett högst ringa antal af folkskolorna på landet, som utbilda sina lärjungar efter den normalplan, hvilken de måste följa, om folkskolan skall blifva bottenkola till de här afsedda borgerliga skolorna och mellanskolorna.

Jag tror också — för att använda ett uttryck af min ärade vän herr Ivar Månsson — att när de der ekonomiska följderna en gång komma att visa sig, det icke skulle blifva så lätt att då värja sig för vissa småfunderingar, som han nu tyckte, att det skulle vara för oss att lemna våra »småfunderingar» i fråga om olika uppfattningar af den läroplan, man skall uppställa för framtiden.

Jag ber att få yrka bifall till det förslag, som blifvit framställt af herr L. A. Eklund.

Herr Dahn: Jag tror, att denna fråga bör både betraktas och behandlas allvarligare, än hvad den föregående talaren gjort.

Anledningen till vår motion om första klassens indragning har varit den, att vi med hänsyn till vår folkskolas nuvarande höga ståndpunkt och alltjemt fortgående utveckling ansett, att de treklassiga läroverken utan skada skulle kunna indragas, då de icke bibringa större kunskaper än hvad folkskolorna i allmänhet göra, och det så mycket mer som dessa läroverk för åldern mellan 9 och 12 å 13 år mer och mer blifvit s. k. rikemanskolor. Kan det då vara skäl att göra sådana uppoffringar för dessa små skolor, kan det vara skäl för dessa städer, som hvar och en på sin ort äro centralpunkter för den kringliggande bygden, att hålla på sådana skolor för åldern mellan 9 och 12 till 13 år? Det är mycket troligt, att hvar enda en af dessa städer komme att få en s. k. mellanskola. Äfven den skulle vara treklassig, men den skulle vara afsedd för åldern 12 å 13 till 15 å 16 år, och en sådan skola skulle dessa städer såväl som kringliggande landsbygd få gagn.

Jag tycker icke, att man bör göra sig lustig öfver den nu föreslagna nya inrättningen. Hela denna af reservanterna föreslagna organisation med allmänna läroverk, på hvilka gymnasierna skulle uppbyggas och en mellanskola som fortsättning på folkskolan anser jag var mycket lyckligt funnen. Å ena sidan gå elementarläroverken och mellanskolorna så högt upp, att det är en möjlighet för deras

Angående
ändringar i
det offentliga
undervisnings-
väsendet.
(Forts.)

*Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)*

elever att derifrån gå ut i de praktiska yrkena och till vissa fackskolor, men å andra sidan har man gjort den förändringen, att gymnasierna blifva fyraåriga, hvilket jag anser vara en stor förtjänst. Den omständigheten, att det blir en komplett kurs för så väl läroverken som mellanskolorna är enligt min uppfattning en stor fördel i förslaget.

Jag är för min del öfvertygad om, att om man skall komma någon väg i detta afseende, man bör acceptera det förslag, som af herr Hammarlund m. fl. blifvit framställt, ty det är väl icke meningen, att man skall hafva dylika borgarskolor eller mellanskolor endast i städerna, utan det bör väl finnas möjlighet att få dem äfven på andra ställen. Vi hafva t. ex. köpingar såsom Eslöf, som äro mycket större än många af de städer, som nu hafva läroverk. Skulle det icke då vara både lämpligt och möjligt, att en sådan ort kunde få en dylik mellanskola, som bibringade sådant, som kan anses tillhöra allmänbildningen? Jag kan icke finna, att det blir någon slags samrörighet, om man får detta läroverk, som är en öfverbyggnad på folkskolan, medan deremot gymnasierna utgöra ett slags öfverbyggnad på de fyra-klassiga elementarskolorna. Mellan dessa sistnämnda och mellanskolorna blir det en konkurrens, som icke kan annat än vara till gagn, för båda. Och säkert är att på de centralpunkter, som större jernvägsstationer bilda på vår landsbygd, det skulle vara till stort gagn, om man kunde få dylika mellanskolor, liksom det å andra sidan ej skulle skada att få bort dessa treklassiga allmänna läroverk, som icke äro annat än rikemans skolor för parflar mellan 9 och 12 år.

I denna sena timme skall jag icke vidare fortsätta, utan in-skränker mig till att yrka bifall till herrar Hammarlunds m. fl. reservation.

Herr Berg: Jag skall, i olikhet mot ett par utskottsledamöter, som förut här yttrat sig, icke uppehålla kammaren med att redogöra för våra inre, husliga tvister inom utskottet, ty dessa kunde gerna hafva stannat oss emellan, tyckes det mig.

Deremot skall jag genast från början be att få göra en anmärkning, framkallad af den förebråelse herr Odhner rigtade mot såväl den ledamot af utskottet, som har att stå för dess fattade beslut, som mot reservanterna af både första och andra träffen, den nemligen, att vi skulle varit onödigt detaljerande, d. v. s. att vi alltför tydligt redogjort för den plan, vi vilja hafva antagen för läroverken i vårt land. Jag är rädd för, att man i motsatt fall skulle beskyllt oss för att hafva kommit med ett förslag uppe i det blå, och att, derest Riksdagen afläte till Kongl. Maj:t en skrifvelse med ett så obestämdt innehåll som det af herr Odhner föreslagna, Kongl. Maj:t icke skulle begripa hvad Riksdagen vill och icke vill. För min del vill jag bestämdt bestrida, att denna plan skulle vara alltför detaljerad. Den upptager visserligen, så att säga, ett helt alfabet, eller så der omkring, men ser man närmare efter, punkt för punkt, så finner man, att vi icke kommit med andra saker än sådana, som förekommit här i kammaren upprepade gånger, år efter år sedan en

mansålder tillbaka, och hvilka kammaren vid dessa tillfällen icke funnit vara för detaljerade. Nu äro visserligen alla dessa saker här sammanfattade och ställda i rad, med bokstäfver framför, och det är väl därför, som våra förslag kunnat förefalla herr Odhner något detaljerade. Så förhåller det sig dock icke, och så har icke heller kammaren förut tyckt.

Såsom af den förste talaren blifvit anmärkt, är det en ganska väsentlig öfverensstämmelse mellan utskottets förslag och reservationerna. Det finnes dem emellan en öfverensstämmelse så väl i klämmarna som i motiveringarna. Jag beklagar endast, att i fråga om utskottets hemställda klämmarna och motiveringarna kommit litet i oordning. Till utskottets klämmor hade snarare passat åtskilliga motiveringar ur vår reservation, och till utskottets motiveringar borde hafva fogats åtskilliga klämmor ur våra motreservanterns förslag; då hade det hela passat ganska bra ihop.

Den väsentligaste skilnaden mellan oss och utskottet är den, att då vi föreslå kammaren att nu liksom förut uttala en bestämd åsigt, då den vänder sig till Kongl. Maj:t, så föreslå deremot utskottet och våra motreservanter, att kammaren skall lemna ifrån sig hela saken till en allmän utredning. Särskildt visar sig denna olikhet i frågan om småläroverken, hvilken fråga vi anse vara den, som är *mest* mogen för sin lösning. Jag skall härvid be att få påpeka, att utskottet i denna fråga har, om jag så får uttrycka mig, åkt fram och tillbaka. Å sid. 27 uttalar sig utskottet emot »att läroanstalterna för meddelande af en högre medborgerlig bildning i allmänhet anordnas såsom öfverbyggnader på folkskolan». Å samma sida förklarar utskottet, att dessa öfverbyggnader på folkskolan torde blifva olämpliga att utföra sin mission, tillgodoseendet af en praktiskt medborgerlig bildning, om de hufvudsakligen förläggas till småläroverksstäderna. Men i omedelbart samband härmed säger samma utskott att »billigheten synes verkligen fordra, att dessa orter i främsta rummet *hugnas* med de nya anstalterna». I samma andedrag förutsätter utskottet såsom möjligt, att de i sådan rigtning ombildade småläroverken skulle just på dessa ställen »visa sig så lifskraftiga, att äfven de *större* samhällena tillegnade sig dem». Å nästföljande sida synes utskottet icke hafva något emot, att sådana öfverbyggnader upprättas »der, hvarest särskilda förhållanden kunna göra sådant behöfligt». Sedan heter det om samma sak sid. 32, att om ifrågasvarande öfverbyggnader på folkskolan »inskränkas till ett mindre antal platser», så skulle några vådor häraf ej behöfva uppstå för folkskolan i allmänhet. Dessa anstalter skulle ock möjligen, säger utskottet, »kunna vara på sin plats i storstäder, som hafva ett högt utveckladt folkskoleväsen och hvilkas bildningsbehof äro så mångfaldiga». Vidare medgifves, att de »möjligen vid sidan af de ombildade allmänna läroverken skulle kunna blifva till gagn såsom ersättning för de smärre städernas treklassiga allmänna läroverk och pedagogier». Och så fogas, till yttermera visso, härtill ännu en fördel med dessa öfverbyggnader på folkskolan, nemligen att »derigenom tillfälle bereddades att i vårt land praktiskt pröfva samskoleiden». — Allt detta utgör en sannskyldig profkarta på diametralt motsatta uppfattningar

Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)

Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.

(Forts.)

rörande de af oss föreslagna läroverkens nytta eller skada. Ibland påstår utskottet, att de skulle vara skadliga, ja rent af vådliga; å andra ställen medgifver det, att de skulle vara till mycken nytta både i småstäder och i stora städer. De enda orter, der de rakt icke skulle passa, vore alltså de mellanstora städerna.

Det synes mig alldeles i sin ordning, att utskottets i denna sak gjorda framställning utmynnar i en begäran om utredning; men hvad som behöft utredas, det är nog i främsta rummet hvad utskottet i fråga om dessa läroverk tänkt eller icke tänkt.

Det har förefallit oss reservanter, som om det icke vore någon mening i att skrifva och be Kongl. Maj:t låta utreda, huruvida en gosse, som först ordentligt genomgått en sådan folkskola, som enligt den af oss å sid. 55 meddelade tabellen finnes i småläroverksstäderna, och derefter, sedan han vid inträdespröfningen till »mellanskolan» visat sig hafva väl inhemtat folkskolans lärokurser, blifvit under tre år undervisad i sådana kunskaper och färdigheter, som kunnat göra honom duglig för det praktiska lifvet — att man, säger jag, skulle bedja Kongl. Maj:t låta utreda, huruvida en sådan gosse skulle kunna sägas hafva i den treåriga mellanskolan erhållit ett utöfver omfånget af folkskolans verksamhet utsträckt mått af allmänt medborgerlig bildning. Ty att så är förhållandet, synes oss vara så sjelfklart, att en hemställen om utredning häraf förefaller oss rent af orimlig.

Likaledes har det förefallit oss orimligt att be Kongl. Maj:t låta utreda, huruvida en sådan öfver omfånget af folkskolans verksamhet utsträckt allmänt medborgerlig bildning borde få meddelas icke blott vid *en* sorts läroverk utan äfven vid andra. Det förefaller mig i sanning, som om ingen utredning skulle kunna behöfvas derom, att man borde få tillfälle till erhållande af sådan undervisning äfven vid andra anstalter än de allmänna läroverken.

Likaså hafva vi icke funnit det rimligt att, såsom herr Boëthius velat, bedja Kongl. Maj:t utreda, huruvida latinstudiet skall begynna i sjetten klassen eller i den femte, eller i den fjerde, eller i den tredje, eller möjligen i den andra, eller kanske till och med i den första. Alla dessa möjligheter hafva ju under senaste mansåldern varit debatterade, och i sin reservation uttalar sig herr Boëthius icke för *någon* viss klass, utan vill endast, att det i allmänhet skall undersökas, huru många årsklasser gymnasiet bör omfatta nedåt, och således dermed äfven i hvilken klass under den sjetten som latinstudiet bör begynna.

Flere föregående talare hafva mycket talat om den af oss föreslagna allmänt medborgerliga examen och hvad densamma bör omfatta, hvarvid man särskildt uppehållit sig vid de främmande språken. Utskottet ordar i detta sammanhang om det förhållandet, att vi svenskar tillhöra ett kulturområde, der vårt språk icke är det förhärskande, och om nödvändigheten för oss att vara hemmastadda i flera främmande språk, på det att vi måtte kunna hålla oss i nivå med »hela den bildade världen». Detta tal skulle jag kunnat fatta, om här vore fråga om universitetsmän, eller till och med endast om studenter. Men vi skola komma ihåg, att här är fråga endast om

15 års gossar, hvilka vid den åldern skola gå ut i det praktiska lifvet. Frågan blir då denna: är det verkligen nödvändigt att gossar, som sluta skolan vid denna ålder för att gå ut i det praktiska lifvet, skola hafva läst *två* främmande språk? Vi för vår del ha *icke* trott sådana anspråk vara nödvändiga eller ens lämpliga. Professor Boëthius yttrade, att »om man vill vara upprigtig», måste man erkänna, att en sådan gosse måste hafva läst två främmande språk, och lektor Darin använde ett något liknande uttryck, då han sade, att om man vill taga saken »på allvar», så måste man medgifva, att en gosse i denna ställning måste kunna två främmande språk. Nu skall jag i denna punkt, der man kan bestrida min behörighet att uttala ett eget omdöme, skjuta framför mig en *auktoritet*, som möjligen kan göra något intryck på mina båda ärade motståndare, nemligen en universitetsman. Såsom en och annan här i kammaren möjligen torde erinra sig, förekom vid det senaste stora nordiska skolmötet här i Stockholm en diskussion om folkskolan som bottenskola. Jag hade derunder den äran att få bryta en lans med en af våra mest framstående och förtjente språkmän, professor J. A. Lundell i Upsala. Striden fördes principiellt, kanske alltför mycket principiellt till och med. I sitt inledningsanförande, hvori han på det bestämdaste uttalade sig mot en allmän tillämpning af principen om folkskolan såsom bottenskola, framkom han emellertid med ett förslag, som alldeles öfverensstämde med det herr Hammarlund och jag framlagt angående småläroverken. Ja han gick till och med vida derutöfver, i det han ville på samma sätt ombilda de femklassiga allmänna läroverken till öfverbyggnader på folkskolan. Han yttrade sig dervid äfven angående den allmänt medborgerliga examen, hvaruti undervisningen vid dessa ombildade småläroverk skulle utmynna. Han ville, likasom vi, hafva denna allmänt medborgerliga examen aflagd vid 15 å 16 års ålder; han ville göra den till kompetensvilkor för inträde i vissa verk, och för att ställa den riktigt högt i rang ville han gifva dem namnet »lilla studentexamen», för att sålunda låta den få något med af den rigtiga studentexamens lockande glans. Hans förslag var, att man skulle indraga småläroverken och de femklassiga läroverken samt i stället lemna statsbidrag (jemte bidrag från kommunen) för utvidgning af folkskolan i de städer, som nu hafva dessa läroverk. »Af respekt för det bestående», sade han, »kunde man i de städer, som nu hafva 5-klassigt läroverk, gifva folkskolan en öfverbyggnad af 3 klasser utom de 4, som den efter normalplanen har. Med tillägg af två småskoleklasser finge vi alltså en bildningsgång på 9 år. Dessa utvidgade folkskolor borde få öfvertaga de nuvarande läroverkens hus och undervisningsmateriel samt af statsmedel få lön till tre lärare. Statsverket skulle således göra en årlig besparing af bortåt 300,000 kronor.» Bland de ämnen, som i dessa praktiska läroverk skulle förekomma utöfver folkskolekursen, nämner denne framstående språkman främst »ett främmande språk» — märk väl: *ett* främmande språk.

Jag skall nöja mig med att anföra detta för att visa våra lärda motståndare, att *andra* lärda män kunna upprigtigt och på allvar dela vår mening i detta fall, nemligen att en sådan allmänt med-

*Angående
ändringar i
det offentliga
undervisnings-
väsendet.
(Forts.)*

Angående ändringar i det offentliga undervisningsväsendet.

borgerlig examen, som enligt vår gemensamma mening borde afläggas vid 15 å 16 års ålder och som skulle gifva kompetens till inträde vid vissa fackskolor och anställning i vissa statens verk, icke nödvändigt fordrar kännedom om mer än ett främmande språk.

(Forts.) Herr Boëthius rigtade, för att styrka sitt påstående, att två språk skulle för nu ifrågavarande ynglingar vara alldeles nödvändiga, den frågan till kammaren: icke vill väl kammaren, att dessa gossar icke skola lära sig *arbeta* utan att de skola få gå i skolorna och blifva lata? Derför måste man, menade han, låta dem lära sig *två* främmande språk, ty eljest vore det fara värdt, att de blefve lata.

Något derefter visade det sig emellertid att, om han lyckades få in sina två främmande språk i den allmänt medborgerliga bildningskursen, så kunde han icke reda sig med *fem* läroår, utan nödgas sätta till ett *sjette*. Praktiskt måste detta betyda att, om de nuvarande femklassiga läroverken skola blifva dugliga såsom allmänt medborgerliga skolor, så måste samtliga dessa läroverk förses med en sjetta klass- och att, om de tre-, två- eller enklassiga småläroverken skola göras dugliga för samma syfte, så måste de förses med tre, fyra eller fem nya klasser.

Nu vill jag med anledning häraf å min sida rigta den fråga till kammaren: icke är det väl kammarens mening att någonsin gå in på att utvidga samtliga våra femklassiga läroverk och småläroverk till sexklassiga? Och icke tror väl heller någon, att kommunerna, som, när de år 1885 och 1886 fingo yttra sig angående de då föreslagna »kommunalskolorna», med händer och fötter visade ifrån sig hvarje tanke på bidrag med en tredjedel af lärarnes löner, att de nu skulle åtaga sig den nya börda, som blefve förenad med tillökningen af deras läroverk till nämnda antal klasser?

Här har från våra motståndares sida mycket talats om att det icke vore så noga, om kammaren frånginge hvad den förut beslutat rörande småläroverken och första klassens indragning, ty *nu*, säger man, befinner sig saken i ett helt annat läge än någonsin förut, och det skulle därför icke vara någon inkonsequens, om kammaren i betraktande af dessa splitter nya förhållanden, skulle modifiera sina föregående beslut.

Jag ber att på det bestämdaste få protestera häremot, och det är icke utan att dessa utförliga historiska öfversigter, som förekomma i vår reservation, hafva haft äfven det lilla bisyftet att gifva våra ärade motståndare en väl behöflig repetitionskurs i läroverksreformens riksdagshistoria. Om de haft tid att genomögnå dessa öfversigter, så skulle de funnit att deras försäkringar om att läroverksfrågan nu skulle befinna sig på en helt annan ståndpunkt än förut, äro fullkomligt grundlösa.

I nu föreliggande motioner förekommer i sjelfva verket ingenting nytt — åtminstone göra *vi* icke något anspråk derpå — utan det är endast denna kammares gamla önskemål, som här återkommit i en smula modifierad gestalt. Man har visserligen under senare tiden på möten samt i broschyrer och dylikt börjat mera *allmänt tala* om behovet af en allmänt medborgerlig bildning samt om läroverkens omdanande till en allmänt medborgerlig skola och införande af en

praktisk afslutningsexamen vid 15 å 16 års ålder o. s. v. Men att tro, det Andra Kammaren icke skulle haft reda på detta eller tänkt derpå förr än just nu, efter herr Boëthii motion, det måste åtminstone vara omöjligt för hvar och en, som tagit någon reda på hvad som i denna kammare uttalats åren 1868, 1870, 1880, 1881, 1892 och 1893 samt vid mångfaldiga andra tillfällen. Det säges visserligen i utskottsbetänkandet, att Andra Kammaren då skulle fäst sig endast vid *latin*, men detta påstående beror nog derpå, att utskottet tagit illa reda på hvad kammaren vid dessa tillfällen verkligen uttalat sig för. Det förhåller sig nemligen icke alls så, som utskottet här säger, utan Andra Kammaren har verkligen flera gånger påyrkat, att den nedre delen af läroverket skulle ombildas till en allmänt medborgerlig skola. Det är visserligen sant, att detta alltid yrkats i samband med latinfrågan. Men anledningen härtill har naturligtvis icke varit hänsynen till latin i och för sig, utan helt enkelt den omständigheten, att latin markerar gränsen mellan den nedre delen af läroverket, som skulle meddela allmänt medborgerlig bildning, och den öfre som skulle grundlägga »lär» bildning. Det är *detta*, som medfört, att läroverksfrågan så ofta framträtt i formen af latinfråga, och härom har kammaren också varit fullt medveten.

Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)

Här har åtskilligt talats om *folkskolans* ställning till nu ifrågasvarande reform. I fråga härom skall jag till en början be få anmärka, att om det är ganska svårt att motbevisa åtskilligt af hvad våra motståndare i detta afseende yttrat, så beror detta derpå, att de icke använt klara och påtagliga grunder utan fast mera sökt öfvertyga genom ett blomstrande bildspråk. Sålunda hafva de sagt, att man icke bör »degradera» folkskolan till ett »underlag» eller till en »förstuga» för läroverket eller göra henne till »tjenarinna» för detta att man måste låta henne »behålla sin sjelfständighet oförkränkt», icke »utsätta henne för något tryck, som kan tynga på hennes organisation», icke »förrycka henne från hennes egentliga bestämelse» o. s. v. Om alla dessa bilder vill jag anmärka, att de kunna användas mot snart sagdt hvad som helst. Om det icke duger, att folkskolan »degraderas» till en »tjenarinna» åt mellanskolan, hvarför skulle man då icke lika gerna kunna säga, att *småskolan* icke får degraderas till en tjenarinna åt folkskolan, eller att gymnasiet icke får göras till en tjenarinna åt universitetet? Och om man säger, att folkskolan nödvändigt måste få behålla sin egen »spets», öfver hvilken bild en föregående talare icke alldeles utan fog gjorde sig munter, hvarför skulle icke förhållandet vara detsamma äfven med småskolan och gymnasiet?

Med sådana bilder bevisar man enligt min tanke ingenting.

Det är för öfrigt i fråga om läroverkets förhållande till folkskolan synnerligen intressant att se, huru motståndarne till ett samband dem emellan upphörligen måst vika tillbaka från den ena ställningen till den andra, men derunder fortfarande använt alldeles samma vapen och stridsätt.

Jag ber att i detta afseende få erinra om huru det var ungefär ett halft århundrande sedan. Då var det den allmänna meningen, att barn, som skulle förvärfva en högre bildning, icke kunde gå i

Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)

småskolan, utan måste redan från sex¹ års ålder sättas in i en särskild »förberedande» skola. Man ansåg nemligen då, dels att den högre bildningen måste grundläggas redan vid denna ålder, dels att det icke dugde att beröfva småskolan hennes sjelfständiga ställning och förrycka henne från hennes bestämmelse. För ungefär femton år sedan var man allmänt ense om, att sådana barn kunde få genomgå småskolan, men sedan, menade man, finge de icke fortsätta i folkskolan, utan måste ingå i en förberedande klass till läroverkets lägsta klass; annars skulle den högre bildningen icke få tillräcklig förberedelsetid åt sig anslagen, och den egentliga folkskolan skulle beröfvas den sjelfständighet, som henne tillkommer.

Nu äro vi, efter 1894 års riksdagsskrifvelse och den förändring af läroverksstadgan, som med anledning häraf egde rum, så långt komna, att sådana barn kunna få genomgå småskolan och folkskolans första års klass, men derefter måste de — säger man — gå in i läroverkens första klass, ty i annat fall skulle deras finare bildning icke kunna rätt grundläggas, och folkskolans andra, tredje och fjärde års klasser skulle förlora sin sjelfständighet. Nu kommer utskottet i år och säger: Jo, ett steg längre kunna vi gå, barnen kunna få genomgå småskolan samt folkskolans första och andra årsklasser, men sedan måste de ingå i motsvarande läroverksklass, den nuvarande andra; i annat fall går det på tok med grundläggandet af deras högre bildning, och folkskolans tredje och fjärde årsklasser skulle förlora sin sjelfständiga ställning.

Längre än så äro vi ännu icke komna här i Sverige. Men förflytta vi oss till vårt grannland Norge, så skola vi finna, att der är ytterligare ett steg taget. Der finnes sedan år 1869 en s. k. middelskole, omfattande åldern 9—15 år, alltså sexklassig. På grund af upprepade framställningar från stortinget är nu en genomgripande reform af denna skola i görningen, naturligtvis sedan man infördat »erklaringer» från alla möjliga myndigheter. Man har nu kommit så långt, att i den kommission, som haft att behandla frågan, den allra konservativaste af samtliga medlemmarne medgifvit, att middelskolen mycket väl kan vara femklassig, således ungefär öfverensstämmande med hvad vi här förordat rörande de femklassiga läroverken. Majoriteten föreslår emellertid, att den skall blifva fyrclassig. Barnen skulle således — för att använda våra svenska benämningar — genomgå småskolan samt folkskolans första, andra och tredje årsklasser, och först derefter öfvergå till middelskolen och grundlägga sin högre bildning. Så långt har äfven Kongl. Maj:t i Norge kommit, att detta förslag nu föreligger i form af regeringsproposition. Dessutom bör märkas, att det inom nyss nämnda kommission finnes en minoritet, bestående af två högt förtjente skolmän, hvilka yrka, att »middelskolen» helst bör göras treårig, d. v. s. att barnen skola genomgå småskolan och fyra folkskoleklasser och först derefter inträda i den treåriga »middelskolen», hvilken fullständigt motsvarar den treåriga mellanskola, som vi i vår reservation förordat.

När man betraktar denna utvecklingshistoria och ser, huru motståndarne till sambandet mellan folkskolan och det allmänna läroverket tid efter annan måst flytta sig från den ena förskansningen

till den andra utan att kunna finna några andra vapen än de gamla utslitna, så får man det intrycket, att man befinner sig inför en armé, som är på reträtt och som måste låta drifva sig tillbaka just till den punkt, som minoriteten i den norska kommissionen och som vi i vår reservation utpekat såsom den enda hållbara, d. v. s. att de slutligen måste gå in på att låta mellanskolan blifva en öfverbyggnad på den fullständiga folkskolekursen. Jag tror, att i grunden ingen kan sväfva i tvifvelsmål om, att derhän *kommer* det att gå.

Med anledning af det här å nyo upprepade talet, att folkskolan genom sambandet med de allmänna läroverken skulle »förryckas från sin egentliga bestämmelse», ber jag att få hänvisa till hvad som händt på grund af Riksdagens skrifveise 1894. Det har förut ständigt sagts, att om läroverken skulle sättas i organiskt samband med folkskolan, så måste det blifva folkskolan, som skulle nödgas rätta sig efter läroverket. Men hvad skedde? Jo, folkskolans läroplan undergick icke den minsta förändring; deremot var det läroverket, som måste rätta sina fordringar efter folkskolans kurser. Detta var nu det första att lägga märke till. För det andra har det förut alltid sagts, att *om* läroverket skulle rätta sig efter folkskolans kurser, så måste detta gå till på *det* sättet, att läroverkets fordringar måste *minska* för att komma ned i nivå med folkskolans kurser. Men hvad hände? Jo inträdesfordringarna vid läroverket måste i stället *höjas* för att komma upp i nivå med motsvarande folkskolekurs! Och denna höjning var så pass stark, att den väckte temligen stort missnöje inom vissa kretsar, der man har sina barn vid läroverket; man tyckte nemligen, att det nu blef för *stora* fordringar för inträde i detta senare. Med dessa olycksprofetior gick det således på samma sätt, som det vanligen plägar gå med dylika profetior, nemligen att det som inträffar blir just raka motsatsen till hvad man spått.

Hvad utskottet menar med folkskolans »egentliga bestämmelse» är ganska lätt att läsa i dess utlåtande. Denna bestämmelse är: att gifva undervisning åt fattigmans barn. Nu har utskottet visserligen icke velat uttrycka sig på det sättet — ty det skulle icke låta så vackert — utan utskottet har satt sig ned och funderat ut, huru det samma skulle kunna sägas på ett sätt, som låte litet trefligare. Det har dervid tänkt på följande sätt: »Fattigmans barn» — det kan man omskrifva sålunda: »de många, som icke på annat sätt kunna erhålla bildning.» »Gifva undervisning åt dessa» — det kan man på ett poetiskt sätt uttrycka här: »räcka dem bildningens bröd.» Sätter man sedan till »den höga uppgiften» framför, så har man erhållit denna klingande sats: »folkskolan har den höga uppgiften att särskildt räcka bildningens bröd åt de många, som icke på annat sätt kunna erhålla det», och man har dermed på ett tilltalande sätt fått sagdt, att folkskolan är en *fattigskola*. Om nu någon sedan kommer och yrkar, att folkskolan skall vara *folkskola* i bemärkelsen *nationalskola*, d. v. s. en skola för hela nationens barn utan social åtskillnad, då kan man säga, att folkskolan härigenom skulle blifva »trogen sin höga uppgift.» Det är nästan, som om man trodde eller ville påstå, att de fattigas barn skulle blifva på något sätt *försummade*, i fall de blandades tillsammans med de mera bemedlades barn. Intet

*Angående
ändringar i
det offentliga
undervisnings-
väsendet.
(Forts.)*

Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)

kan vara så helt och hållet ogrundadt. Ja den, som är böjd att påstå något sådant, skulle jag vilja fråga, om det vore rimligt och lämpligt, att man inrättade t. ex. särskilda *kyrkor* för fattigt folk, samt bemantlade en sådan åtgärd genom att tilldela dessa fattigkyrkor »den höga uppgiften att räcka religionens manna åt de många, som icke på annat sätt kunna erhålla den» Jag tror, att det icke behöfves mera än denna antydning för att visa ihålligheten af ifrågavarande vackra talesätt.

Här har talats vidt och bredt om att småläroverkens indragning skulle förorsaka sådana kolossalt ökade utgifter. I det fallet ber jag endast att få hänvisa till den tabell, som vi meddelat på sid. 55. Den visar för hvar och en, som *vill* se, att småläroverksstäderna hafva sina folkskolor i så godt skick, att det aldeles icke skulle fordras några så ofantliga kostnader för att sätta dem fullt i stånd att motsvara småläroverkens klasser, så vida de nemligen icke redan nu *äro* i det skicket.

Man har mycket uppehållit sig vid den skolform, som i normalplanen betecknas med litt. A, och man har sagt, att den förekommer på så få ställen. Hvar och en kan dock se, att den förekommer på långt flera ställen, än de som här äro i fråga, nemligen småläroverksstäderna. Dessutom är ju genom tabellen på sid. 108 tydligt visadt, att äfven flera andra andra skolformer, litt. B, C och D., i fråga om *slutmålet* nästan fullständigt öfverensstämma med den skolform, som är betecknad med litt. A., ehuru de i fråga om *ordningen* mellan läroämnenas olika delar måste ha sin läroplan inrättad på ett något olika sätt.

Man har sagt, att folkskolans lärjungar i de flesta af dessa folkskolor måste blifva försenade i sin utveckling, därför att lärarne måste sköta två afdelningar på en gång. Jag ber att i fråga härom få hänvisa dertill, att Kongl. Maj:t flera gånger föreslagit, att småläroverken måtte ombildas till skolor, der undervisningen skulle vara så ordnad, att en lärare skulle samtidigt sköta flera klasser, och det har till och med af Kongl. Maj:t blifvit föreslaget, att Jakobs läroverk här i Stockholm skulle ombildas till en profskola, och en profårskurs der inrättas för lärare, som skulle utbildas att undervisa på detta sätt, hvori en stor del af våra folkskolelärare äro så hemmastadda, många rent af till mästerskap. Jag antager, att åtminstone Kongl. Maj:t vid framläggandet af dessa förslag icke ansett, att ifrågavarande undervisningssätt nödvändigt måste medföra ett så synnerligen stort försenande af undervisningen.

Man har också sagt, att folkskolans klasser hafva så stort antal lärjungar, att på grund häraf resultaten måste blifva jembörligvis små. Ja, detta är riktigt intill en viss grad. I fall klasserna äro allt för stora, måste detta naturligtvis inverka ogynnsamt på undervisningen och framför allt på *uppföstran*. Men detta är — jag betonar det — sant blott till en viss *grad*. Det finnes t. ex. små läroverk, som hafva blott *fem* lärjungar i sina första eller andra klasser. Min vän Zotterman kämpade nyss manligen för dessa små läroverk och han tänkte väl dervid särskildt på Vadstena; der är

det verkligen enligt statistiken endast fem elever i första klassen. Jag är emellertid för min del icke alldeles viss på, att en sådan klass erhåller bättre undervisning än en folkskoleklass på t. ex. 30 lärjungar. Härom är jag, som sagdt, icke fullt förvissad, och jag torde i detta stycke få medhåll af de flesta läroverkslärare. Ty om undervisningens godhet stode i rakt förhållande till klassernas litenhet, så skulle ju vid de flesta högre läroverk undervisningen vara betydligt sämre än i småläroverkens klasser, då det ju finnes åtskilliga högre läroverk, t. ex. i Malmö, Göteborg, Gefle o. s. v., der första och andra klasserna hafva i medeltal 30 lärjungar eller så. Jag föreställer mig att vår ärade motreservant från Malmö läroverk icke vill medgifva, att de fem vadstenagossarne nödvändigt måste anses erhålla bättre undervisning än de trettio malmögossarne.

Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet
(Forts.)

Mycket mera kunde vara att tillägga. Jag vill emellertid nu sluta med att påpeka hvad vi reservanter yttrat på sid 115, der vi sökt att sammanfatta de fördelar, hvilka skulle vinnas genom förverkligandet af vårt förslag. Dessa fördelar skulle blifva:

besparingar för statsverket, enär de ifrågasatta nya mellanskolorna icke skulle komma att kosta staten på långt när så mycket som de nuvarande småläroverken, och enär indragning af första klassen skulle ske vid de fullständiga läroverken (hwaremot de femklassiga skulle få behålla samma klassantal och alltså blifva hvarken dyrare eller billigare;

besparingar för den uppväxande ungdomen och dess målsmän, enär denna ungdom i regeln skulle tidigare än nu är fallet komma att lemna skolbänken och få egna sig åt praktisk verksamhet;

bättre tillgodoseende af den medborgerliga bildningen, enär såväl »mellanskolor» som »läroverk» finge till syfte att bibringa sådan bildning samt kunde organiseras uteslutande med detta mål för ögonen;

minskande af den allt för starka tillströmningen till den lärda banan, enär en verklig avslutningskurs vore anordnad vid den för utträde i det praktiska lifvet mest lämpliga åldern.

Och vi anse slutligen, att den *vetenskapliga bildningen på intet sätt skulle lida af vårt förslag*, enär vi tro det vara synnerligen viktigt, hvad äfven Andra Kammaren många gånger framhållit, att den lärda banan icke bör definitivt väljas, förrän ynglingen sjelf och hans målsman kunna hafva någon aning om, huruvida han verkligen passar för denna bana eller icke.

Herr talman, jag yrkar bifall till vår reservation.

Herr Boëthius: Herr talman, mine herrar! Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång uppträder, men här hafva anmärkningar blifvit framställda, som äro så direkt rigtade mot utskottets motivering, att jag anser mig skyldig att försvara den.

Herr Berg anmärkte mot utskottet, att det på ett ställe skulle hafva sagt, att det vore olämpligt att hafva mellanskolor i småstäderna, och på ett annat ställe, att det kunde vara lämpligt. Ja, men han citerade icke riktigt. På förra stället säger nemligen utskottet, att om dessa mellanskolor *uteslutande* förläggas till småstäderna, så komma

Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)

de icke att så gagna en allmänt medborgerlig bildning, som afsetts; ty det är förnämligast i stora industricentra, i de större samhällena, som medborgerliga skolor behövas. På andra stället säger åter utskottet, att om nu de allmänna läroverken äro ombildade till sådana medborgerliga skolor, så att de finnas i alla större städer, ja då kan man möjligen tänka sig, att i en småstad en sådan förm kunde vara lämplig. Men utskottet vågar icke påstå det, och därför begär det en utredning.

Vidare sade herr Berg, att det är väl bra besynnerligt att komma och fråga Kongl. Maj:t, huruvida en medborgerlig bildning skall få meddelas vid dessa läroverk. Nej, det är icke det vi föreslagit, utan vi hafva föreslagit en undersökning, huruvida dessa mellanskolor kunna föra fram till *den examen*, som är ifrågasatt. Man kan nemligen tänka sig en annan möjlighet, nemligen att en sådan skola kan meddela medborgerlig bildning, ehuru den icke för fram till denna examen.

Vidare med afseende på språken säger herr Berg, att två språk kunde vara behöfliga, i fall fråga vore om universitetsmän. Mine herrar, är det inga andra än universitetsbildade, som behöfva kunskap i två främmande språk? Behöfva icke industriens män det? Och skola icke just ur dessa skolor industriens män utgå? Och kan man icke, tilldess ynglingarne uppnå en ålder af 15 å 16 år, bibringa dem så stor kunskap i två främmande språk, att de hafva nytta deraf för framtiden, om skolans program icke genom andra ämnen är öfverlastadt?

Vidare påstod herr Berg, att jag skulle hafva sagt, att två främmande språk borde läsas, för att pojkarne icke skulle vara lata. Nej, jag har velat säga, att om det är nyttigt för gossarne att lära sig två språk, man icke bör vara så rädd om deras tid, att man hindrar dem derifrån blott för att låta dem vara lata.

Herr Berg påstod: att det af utskottets tanke, att de treklassiga läroverken skulle kunna ombildas i samma stil som de allmänna läroverken, skulle följa, att de treklassiga läroverken borde upphöjas till sexklassiga. Nej, detta följer alls icke, ty man kan mycket väl tänka sig, att de treklassiga läroverken förblifva treklassiga liksom nu, fastän de ombildas i praktisk riktning. Hvad *jag* särskildt menar är, att om en kommun sedermera vill åtaga sig de kostnader, som äro förenade med att ett dylikt läroverk ombildas till fullständigt, det då också bör finnas möjlighet dertill för den kommunen; men det har aldrig varit min mening, och jag har aldrig sagt och aldrig kunnat tänka mig, att staten skulle upphöja alla treklassiga läroverk till dylika fullständiga medborgareskolor.

Herr Berg påstod vidare, att utskottet hade sagt, att Andra Kammaren förut icke brytt sig om någon annan reform än latinets afskaffande. Det har utskottet icke sagt, utan utskottet har sagt: »Att inskränka latinets studium och allt mera höja reallinien ansågs vara nästan det enda» — således icke »bara» det enda, som herr Berg sade — »som behöfde göras». Och vidare har utskottet sagt detta, icke om Andra Kammaren, utan såsom en allmän reflexion, och har dervid kanske mest tänkt på 1882 års läroverkskomité. Men

utskottet vågar dock påstå, att man äfven i allmänhet vid den tidpunkten mycket skarpt fäste sig vid den synpunkten, då det var fråga om att reformera läroverken. Det är sant, att 1880 års tillfälliga utskott äfven tänkte sig en inskränkning af språkstudiet i allmänhet, men 1880 års tillfälliga utskott lättade *icke* på matematikundervisningen på reallinien, och 1880 års tillfälliga utskott *afvisade* herr Axells förslag, att man skulle bilda en avslutningskurs af skolan i motsats mot gymnaset. Och därför vågar jag bestrida herr Bergs påstående, att inga andra förhållanden nu föreligga, än som förr varit för handen. Det har *icke* förut varit föreslaget att ombilda *hela det allmänna läroverket till en praktisk skola, slutande med en medborgerlig examen.* Det har icke varit föreslaget. Men det är det, som är föreslaget nu, och det är det som gör skilnaden i situationen.

Derefter, mine herrar, skall jag be att få yttra några ord om den stora principfråga, som här nu på senare tider vid diskussioner trädt i förgrunden, nemligen den frågan, huruvida folkskolan bör i sin helhet vara bottenskola för det allmänna läroverket. Det är lätt att förstå, att, när en så stor sak framstod för vårt folk som en allmän folkundervisning, man vid densamma skulle fästa många förhoppningar, som kanske icke alla sedan ha realiserats. Nu är det en tanke, som genom sin enkelhet är mycket tilltalande, och det är den tanken, att man först skall draga försorg om en medborgerlig bildning och så grunda all speciel bildning på denna. Ja det enkla plägar vara tilltalande, men det är icke sagdt, att det enkla alltid är det praktiska. Det vore t. ex. mycket enkelt, om man besädde sin egendom med blott en sorts säd, men icke tror jag, att det vore så synnerligen praktiskt, då ju egendomen har flera ändamål att tillgodose. Och så förhåller det sig ock med uppfostran, och därför är det icke heller praktiskt att anordna densamma efter en allt för enkel schablon.

Under detta tal om folkskolan som bottenskola ha många olika åsikter framstälts, och på ömse håll har man, som helt naturligt är, icke alltid varit så klar. För mig ställer sig saken mycket enkel och helt praktisk. Vore det t. ex. hos oss så, som det var hos forntidens greker, att modersmålet tillika vore det enda kulturspråket, då kunde jag tänka mig en sådan anordning, men nu är det icke så. Nu måste vi lära oss främmande språk för att få en högre medborgerlig bildning, och för att den, som skall göra det, må komma förr ut i världen, måste han få börja dermed i god tid. Han får då, så att säga, på köpet den allmänna språkbildning, som folkskolan kan meddela genom sin undervisning i svenska språket. Men skall en gosse till en början lära sig modersmålets grammatik och först vid 12 å 13 års ålder få börja med främmande språk, så försenar detta honom, och vi ha icke råd att försena våra ynglingars utträde i lifvet.

I sammanhang härmed ber jag att få bemöta herr Wallis, som åberopade sig på förhållandena i Amerika. Om amerikanarne gäller precis detsamma som om forntidens greker. Amerikanarne, som beherska en kontinent och tala ett världsspråk, ha icke detta behöf af att lära sig främmande språk, som hos oss gör sig gällande.

Angående
ändringar i
det offentliga
undervisnings-
väsendet.
(Forts.)

*Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)*

Och detsamma skulle kunna i viss mån säges om Schweiz, från hvilket land man äfven plägar hemta exempel. Der har barnet åtminstone ett stort kulturspråk, i vissa trakter två stora kulturspråk — tyska och franska — så att säga till skänks, ty dessa språk talas af folket. Vårt språk åter är icke något stort kulturspråk, och vi måste därför genom studier inhemta kannedom om alla sådana. Af denna orsak måste den, som vill förvärfva en högre bildning, hos oss börja tidigare med studiet af de främmande språken. Det är en helt enkel och praktisk sak.

Men folkskolan skall ju såsom bottenskola medföra så stora sociala fördelar! Hvad dessa sociala fördelar angår, äro de af två olika slag. Den ena sociala fördelen skulle ligga deri, att det blefve lättare för de fattigare ynglingarne att gå öfver till den lärda skolan. Den fördelen skulle också verkligen vinnas, om folkskolan blefve bottenskola. Men vi ha ju redan nu ernått denna fördel derigenom att man direkt från folkskolan kan erhålla inträde i allmänt läroverk. — Den andre sociala fördelen, af hvilken man väntar så mycket, skulle ligga deri, att det blefve en sammanblandning mellan de olika samhällsklasserna. Härvid ber jag att få anmärka, att denna sammanblandning redan finnes vid våra allmänna läroverk, och detta visar, att det ingalunda är några ståndsfördomar, som hindra föräldrar inom de högre samhällsklasserna att sätta sina barn i folkskolan, utan orsaken ligger helt enkelt deri, att folkskolans undervisning dels måste vara långsammare, då ju antalet lärjungar här är betydligt större än motsvarande antal vid de allmänna läroverken, dels icke omfattar främmande språk. Gör man folkskolan till en bottenskola, så blir följderna — derom kunna herrarne vara så förvissade som om något, och vi ha exempel derpå just från Norge — att de rikare hemmen sätta sina barn icke i folkskolan, utan i privata skolor, och då först få vi en verklig klasskillnad. Men vi få också något annat. Dessa privata skolor komma för visso att anordnas på det mest ändamålsenliga sätt, och de lärjungar, som gå ut ur dem, komma då att ega bättre insigt särskildt i de lefvande språken än hvad händelsen vore med dem, som ginge ut ur statsskolorna. De förra lärjungarna skulle således hafva ett gifvet försteg framför dem, som genomgått statsskolorna. Således skulle på det sättet rikedomen blifva ett medel att hjälpa ynglingar ur de burgnare klasserna fram, före de fattigare lärjungarne, under det att i våra skolor, såsom vi nu ha dem, der den fattige sitter bredvid den rike, det endast är begåfningen, som gör sig gällande. Det är hvad herrarne skulle vinna genom denna demokratiska reform, som synes vara så vacker.

Vidare skulle ju allmänheten och kommunerna göra en stor vinst! I detta hänseende ha nu reservanterna och särskildt herr Berg något modifierat sin uppfattning på grund af de i viss mån besvärliga siffror, som utskottet anført, nemligen att af skolor med fyra lärare — litt. A-skolorna — år 1894 endast funnos 116 bland rikets 4,670 egentliga folkskolor, och af dessa 116 lägo endast 19 i landtkommuner. Hela antalet kommuner i riket uppgår till 2,489. Det är ju klart, att, om landtkommunerna skola få någon nytta af den reform, som här satts i fråga, dessa kommuner måste anordna sådana skolor, ty eljest

få familjerna på landet ändå skicka bort sina barn, åt hvilka de vilja skaffa en högre bildning än folkskolans, men i detta fall icke till sådana skolor, som äro särskildt egnade att bibringa sina alumner en sådan, utan till folkskolor på andra platser. I sådant fall skulle dessa familjer naturligtvis hellre sända sina barn till privata skolor.

Men, sade herr Berg, det är ju icke fråga om landtkommunerna, utan endast om de här småstäderna, och de borde väl kunna ha sådana der litt. A-skolor. Ja, så står det verkligen i reservationen, på sid. 59 högst upp, men gå vi längre ned, finna vi, att reservanterna ändock mena, att »mellanskolorna» skulle komma till nytta äfven för städernas omnejd, d. v. s. för landsbygden.

Såsom det nu är stäldt — mena de — måste föräldrarne tidigt skicka bort sina barn, men får småstaden en sådan här skola, behöfver omnejden, d. v. s. landtkommunerna, skicka barnen till småstaden först vid deras mognare ålder. Men blifva icke då just landtkommuner tvungna att skaffa sig sådana här A-skolor, och göra de det icke, hvad ha de då för nytta af »mellanskolorna»? Nu säges det, att det icke blott är A-skolor, som afses, utan äfven andra med samma mål, d. v. s. som ha flere lärare. Då ber jag att få upplysa derom, att samtliga antalet skolor, som ha flere än en lärare äro 480. Återstår i alla fall, som herrarne finna, ett par tusental kommuner, som skulle behöfva skaffa sig dylika skolor.

Hvilketdera tro herrarne nu blir billigast — att kommunerna på detta sätt drifva upp sitt folkskoleväsen, eller att hålla ett mindre antal allmänna läroverk?

Hvilken skulle få nytta af att drifva upp kommunernas folkskolor på detta sätt? Jo, de få familjer, som tänka skicka bort sina barn för att få en högre uppfostran. Är det då billigt, att de öfriga medlemmarne af kommunen, som icke ämna göra det, skola nödgas utvidga sin skola och betala den proportionella kostnaden härför.

Andra Kammaren var härom dagen mycket betänksam, då det gälde frågan om att införa ämnet hygien i folkskolelärareseminarierna, ty man fruktade, att det skulle förorsaka dryga kostnader. För min del ansåg jag den fruktan vara öfverdrifven, men det vill jag säga herrarne, att här är det någonting, som verkligen borde gifva anledning till betänksamhet. Ty får man igenom detta, så blir konsekvensen den, att man söker drifva upp folkskolan så högt som möjligt. Är detta nu nödvändigt för allmänheten — den stora allmänheten — behöfva alla baru en sådan utvecklad folkskola för sin uppfostran, ja, då böra vi göra denna anordning. Men är det icke meningen, att den stora massans barn skola gå igenom en sådan litt. A-skola, då kan jag icke finna, att det är något skäl att inrätta sådana till förmån för ett fåtal.

Ja, *det* är den stora principiella skillnaden mellan utskottet och reservanterna, och det är denna skillnad, som utskottet ansett sig vara skyldigt att klarlägga inför kammarens medlemmar, på det de skola veta, hvad frågan gäller, innan de gifva sig in på systemet: folkskolan i dess helhet bottenskola, så att de icke må gå in på den saken med förbundna ögon.

Sedan skall jag be att få yttra något om hvad herr Berg anförde

*Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)*

Angående
ändringar, i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)

om att icke folkskolan skulle ha någon skada af att på detta sätt bli en bottenskola. Dervid hade herr Berg en parallel, som var bra olyckligt vald.

Han sade, att om folkskolan behöfver sluta i egen spets, så behöfver ock småskolan detta. Nej, mine herrar, folkskolan skall föra ut i lifvet, småskolan skall föra in i folkskolan. Skall då småskolan, som för in i folkskolan, sluta med egen spets? Det fins ju ingen rimlighet i detta.

Vidare sade han, att en sådan der egen spets borde då också finnas för gymnasier. Men gymnasiernas mål skulle ju vara att föra till universitetet, då deremot folkskolan såsom medborgarskola för ut i lifvet. Det finnes ju ingen rimlighet i det heller. Herr Berg ansåg vidare, att vi blott hade använt fraser, när vi sade, att det skulle förrycka folkskolans verksamhet, om man genomförde en sådan reform. Lyckligtvis ha reservanterna försett mig med medel att visa, huru det i verkligheten, i detalj, skulle taga sig ut att på detta sätt göra folkskolan till en bottenskola.

På sid. 57 heter det: »Denna inverkan skulle ingalunda bestå deri, att de fordringar, hvilka i *quantitativt* afseende nu ställas på den egentliga folkskolans undervisning, derigenom skulle blifva på minsta sätt uppskrufvade utöfver det mått, som betingas af denna skolas eget omedelbara ändamål. Tvärtom skulle genom hennes förseende med en öfverbyggnad större möjlighet vara beredd för en behöfelig *begränsning* i nämnda hänseende. Hittills, då äfven för de mera studiebegäfvade bland hennes lärjungar ingen för dem lämplig fortsättningskurs stått öppen, har vid undervisningsplanens uppgörande den frestelsen legat nära till hands att i själva folkskolekursen inrymma ett och annat, som man ansett önskvärdt och nyttigt, men för hvilket *barndomsåldern* egentligen saknar mottaglighet. I samma mån som praktiska öfverbyggnader på folkskolan komme till stånd, skulle denna frestelse emellertid vara undanröjd; den högre folkskolan skulle då öfvertaga hvad som hörde öfvergångsåldern till, och barn-domsskolan skulle kunna begränsa sig till sådant, som enligt erfarenhetens vittnesbörd verkligen kan på *barnets* ståndpunkt andligen smältas och tillgodogöras.

Mine herrar, hvad betyder det här i verkligheten? Jo, såsom det nu är, då folkskolans egentliga uppgift är att vara bildningsanstalt för de barn, som ej hafva någon annan, så gifver man dessa barn så mycket som möjligt, meddelar saker, som kanske icke passa för den lågt begäfvade, men som en rikt begäfvad gosse kan tillgodogöra sig äfven på barndomsålderns utvecklingsstadium och sedan kan hafva nytta af för hela lifvet. Men om man får den här öfverbyggnaden, då skall man gå till väga på annat sätt, ty de folkskolans barn, som ha någon begåfning, kunna då, menar man, gå igenom denna öfverbyggnad. Är det då meningen, att alla sådana barn skola in i »mellanskolan»? Tro herrarne, att de, som kommit dit, sedan vilja bli kroppsarbetare, men kan det icke vara nyttigt, att äfven bland kroppsarbetarnes klass finnes folk med goda hufvuden? Hvert skall det för öfrigt taga vägen, om man försöker att göra läskarlar af hela vår manliga ungdom? Nå, det är ju omöjligt, men därför kommer

det ock att gå så, att en mängd fattiga barn då som nu få nöja sig med folkskolans kurs. Men under det att de begåfvade bland dessa nu kunna få litet mera kunskap till nytta för sin framtid, än som passar för de mindre begåfvade, så skulle de då icke längre få det. Eller med andra ord: Sedan folkskolan blifvit så lycklig, att sönerna till handlanden X. och rådman Z. kommit in der, så, emedan dessa ha tillfälle att gå igenom öfverbyggnaden, skola de fattiga arbetarnes söner icke mera få den högre undervisning, som förut meddelades dem, när skolan förberedde för direkt utträde i lifvet.

Jag är ju en förstockad aristokrat och reaktionär, som herrarne veta, och det beror förmodligen derpå, att jag icke kan förstå det fina i denna demokratiska kråksång. För öfrigt beklagar jag, att herr Berg kom med ett yttrande som innebar, att det skulle vara något slags förnedrande för folkskolan att vara en fattigskola. Jag hade annars i mitt oförstånd ansett det vara *en mycket hög uppgift* att tjena de fattiga, och jag skall ytterligare öka mitt syndaregister att begagna blomsterspråk med att vara så djerf att rent af citera en skald. Jag vill nemligen på undervisningen tillämpa hvad en sådan sagt om sången, att han skattar högst:

»den enkla form, som tusenden förstå,
den form, som frambär kraftigt hvardagsbröd
till tjenst för hunger, ej för öfverflöd.»

Och är det så, att folkskolan bär fram bildningens bröd åt dem, som hungra, då vet jag sannerligen ingen högre uppgift.

Jag tror icke att folkskolan blir något bättre, när den till äfventyrs fått en handlandes eller patrons son att undervisa, än när den helt står de fattige till tjenst.

Det finnes två sorts sätt att komma sig upp här i världen för den enskilde: det ena är att man söker sällskap med personer, som man tycker stå öfver sig; det andra sättet är, att man söker fylla sitt kall, det må synas huru obetydligt som helst, så manligt och kraftigt som möjligt, att man söker vara sig sjelf trogen.

Jag vet nog, att de herrar, som ifra för att folkskolan skall bli en bottenkola, göra det i bästa mening. Men mig förefaller det, som om de med afseende på institutionen kommit in på den förra origtiga vägen, då de synas tro, att folkskolan skall bli för mer, därför att den blir ett slags bihang, sällskap till en skola med andra uppgifter.

Jag ber ännu en gång att få framhålla, att för mig synes det vara folkskolans högsta och största uppgift att just tjena de fattige, tjena dem, som intet annat bildningsmedel hafva. Och hvad parallelen med fattigkyrkorna beträffar, så är den alldeles misslyckad, ty den skulle förutsätta, att de fattige icke hade tillfälle att gå i andra kyrkor. Hade de icke tillfälle dertill, då vore den sann, ty så är vanligen fallet med de fattiges möjlighet att förskaffa sig bildning: de ha ju vanligen icke tillfälle att gå i någon annan skola än folkskolan. Och det är för att folkskolan skall kunna rätt kraftigt hjälpa och tjena dem, som jag ber: låt henne få stå sjelfständig, låt henne få fylla sin egentliga uppgift!

*Angående
ändringar i
det offentliga
undervisnings-
väsendet.
(Forts.)*

Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
H. (Forts.)

Herr Odhner: Jag begärde ordet endast för att få göra ett berigtigande.

I mitt anförande slutade jag med att instämma i herr Eklunds yrkande, men jag har i någon mån missförstått det, och jag skall därför närmare formulera mitt förslag. Det lyder på följande sätt: »Att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen i skrivelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t måtte låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ändring i de allmänna läroverkens organisation i följande syfte:

att en medborgerlig examen, afsedd för dem, som vid ungefär 15 å 16 års ålder utgå i det praktiska lifvet och medförande kompetens till vissa yrken och statsanställningar samt till inträde i vissa fackskolor och haffärsyrken införes; och

att de allmänna läroverken så ombildas, att de äfven kunna förbereda till afläggande af denna examen.» Det är, som herrarne finna, momenten a) och c) uti punkt 1, A.

Herrar *Eklund* från Norrköping och *Åkerblom* förenade sig med herr Odhner.

Herr Höjer: Herr greffe och talman, mine herrar! Jag hade ifrån början icke tänkt att genom något yttrande förlänga en diskussion, som jag tager för alldeles afgjordt, att ni, mine herrar, icke finna vara så synnerligen nöjsam, men jag ber ändock, då jag af några meningsfränder blifvit uppmanad att yttra mig, att få framställa mina åsikter i föreliggande viktiga fråga. I egenskap af skolmästare kan jag, i likhet med många andra här i kammaren, anses ha en viss moralisk skyldighet att ange min ståndpunkt. Jag skall emellertid inskränka mig till några få påminnelser.

För det första vill jag fästa herrarnes uppmärksamhet derpå att, hvilka åsikter i skolfrågor man än må hafva, alla dock äro ense derom att den nuvarande skolorganisationen är alldeles ohållbar, och att den förr eller senare och mycket snart måste efterträdas af en annan. Det är nu ett oerhördt ödslande med penningar och intelligenta krafter att upprätthålla en skolorganisation, hvilken som var, uppställer för läroverken två med hvarandra alldeles oförenliga uppgifter: den ena att meddela allmänt medborgerlig bildning, den andra att förbereda till vetenskapliga studier vid universitetet.

För det andra vill jag påpeka, att i det förslag till reform af vårt skolväsen, som föreligger både i utskottets förslag och i den af herrar Berg och Hammarlund gemensamt afgifna reservationen, den af mig antydda svårigheten i själfva verket är löst på det sätt, att de båda uppgifterna, hvarom jag nyss talade, blifvit uppställda för skilda läroverk. Enligt deras förslag, både utskottets och reservanternas, skulle våra läroverk omorganiseras på det sätt, att de lägre klasserna skulle meddela en praktisk medborgerlig bildning, under det att gymnasialstadiet med sin 4-åriga kurs, skulle förbereda för universitetet. Den tanken, att man skulle ställa så till, att den praktiskt medborgerliga bildningen blefve tillgodosedd, den tanken är icke ny, ty den har framstälts i denna kammare mangfaldiga gånger.

Det är både uti utskottets förslag och i herrar Berg och Hammarlunds reservation uttalade ett par principer, väl bekanta i denna kammare, dels den om 1:sta klassens indragning, dels den om latinets framflyttande till 6:te klassen. Om nu kammaren skulle, såsom herr Odhner åtminstone i sitt första anförande ville, inskränka sig till att bifalla utskottets hemställan uti mom. a—c, skulle detta, enligt min tanke, vara ganska obetänkt, emedan kammaren i så fall skulle kunna anses hafva uppgifvit sin gamla fordran på genomförandet af nyss nämnda reformer.

Hvad slutligen beträffar det i mångas ögon mest revolutionära i reservanternas förslag, nemligen de 21 småläroverkens indragning och förvandling till mellanskolor — i ändamål att utröna, huru den reformen i realiteten skulle ställa sig — får jag säga, att jag — trots den näst siste talarens opposition mot tilltaget att göra folkskolan i dess helhet till bottenskola för en vidare utbildning af vår ungdom — vill öppet tillkännagifva min fulla anslutning till reservanternas förslag i detta stycke. Frågan om dessa småläroverks indragning är, såsom vi veta, en gammal historia; den har varit å bane bär i kammaren många gånger, och delvis har äfven en sådan indragning redan skett. Dessa småläroverks förvandling till en 3-klassig öfverbyggnad på folkskolan skulle visserligen vara en nyhet för vårt land. Men en sådan sak har — såsom min kamrat här till höger redan påvisat — blifvit utförd i landet på andra sidan Atlanten; och hvad de norska förhållandena beträffar, om hvilka den ärade representanten för Upsala talade, förefaller det mig egendomligt, att — i fall dessa mellanskolor skulle i realiteten visat sig så besynnerliga, som han antydde — norska regeringen då skulle kommit fram med ett sådant reformförslag som det, hvilket framlades i februari månad innevarande år och som går ut på att — under mer eller mindre förändrad form — få en mellanskola såsom en påbyggnad på folkskolan, såsom en mellanled mellan folkskolan och gymnasium. Jag ber därför att äfven i det stycket få ansluta mig till reservanternas förslag. Hvad de vilja är ju endast, att ett försök anställes med dessa 21 småläroverk; ett försök, som för öfrigt förr eller senare måste göras — herr Boëthius må säga hvad han vill. I den riktningen kommer i alla fall en läroverksreform att gå äfven i vårt land, d. v. s. man kommer att få folkskolan såsom bottenskola och ofvanpå henne en fristående mellanskola såsom led mellan folkskolan och gymnasium. Vi slippa icke undan att förr eller senare anställa det försöket; och under sådana förhållanden synes det mig vara ett lyckligt förslag, som reservanterna nu kommit med, nemligen att indraga och försöksvis förvandla de ifrågavarande 21 små läroverken.

Jag vill icke längre upptaga kammarens tid, och minst af allt skall jag tillåta mig att ingå i några detaljer. Endast beträffande ett par enskildheter skulle jag vilja rigta några ord till reservanterna. Jag kan icke biträda deras förslag att från gymnasialstadiets undervisningsplan utesluta både grekiska språket och filosofiska propedeutiken. Jag är visserligen öfvertygad om, att grekiskans plats i framtiden blir icke skolan utan universitetet. Men jag tror likväl,

*Angående
ändringar i
det offentliga
undervisnings-
väsendet.*
(Forts.)

*Anående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.* att det skulle vara obetänkt att redan *nu* vilja förvisa detta ämne från våra gymnasiers undervisningsplan. Jag hemställer därför, om icke herrar reservanter skulle anse det lämpligt att tills vidare låta grekiskan få behålla sin plats som fakultativt ämne. Hvad åter den filosofiska propedeutiken beträffar, är jag helt och hållet af deras mening, som anse det vara alldeles barockt att draga in såsom obehöflig den lilla smula filosofiskt vetande, som våra alumner inhemta i de högsta klasserna af våra läroverk.

(Forts.)

Herr grefve och talman! Jag skall inskränka mig att yrka bifall till den af herrar Berg och Hammarlund vid betänkandet afgifna reservationen.

Herr Danielson: Herr talman, mine herrar! Jag begärde ordet blott för att säga, att, oaktadt jag af hört hela denna långa öfverläggning, jag dock är mycket, mycket tveksam, huru jag skall afgifva mitt votum i denna fråga. Jag är så mycket mera tveksam, som jag hör, att skolmännen sjelfva sins emellan äro af ganska olika meningar; och jag tycker verkligen, att det borde vara något mera enighet från det hållet, innan man skrider till något beslut i denna sak.

Då vi för ett par dagar sedan fingo detta digra betänkande, hvilket en talare till och med betecknat som en bok, blef jag — och jag tror mången i likhet med mig — något öfverraskad. Det föreföll mig nemligen, som om man behöft något längre tid för att sätta sig in i denna fråga, än som nu vid slutet af riksdagen varit möjligt. Då dessa motioner väcktes i början af riksdagen, var jag glad öfver, att de kommit fram, och jag trodde, att man skulle kunna komma till något resultat. Men nu se herrarne, hvilket resultatet blifvit. Utskottet har haft mycket arbete med denna sak, men när betänkandet ändtligen kommer fram, stå vi vid slutet af riksdagen. Jag har därför den uppfattningen, att, huru kammaren än kommer att besluta, frågan för denna riksdag är fallen. Ty det är nästan säkert, att Första Kammaren icke hinner att behandla frågan, och då är den ju fallen. Hade det varit en sådan fråga, som Riksdagen måste afgöra, innan den åtskiljes, en statsregleringsfråga eller dylikt, då är det ju klart, att det varit nödvändigt att nu fatta ett beslut. Men då så icke är förhållandet, hemställer jag, om det kan vara skäl uti att nu göra det. Icke är det väl underligt, om vi, som representera landsbygden, då det är fråga om sådana ändringar som de föreslagna, hvilka i väsentlig mån — ja kanske mest — komma att beröra landsbygdens förhållanden, önska att få bättre rådruum, så att man kunde taga hänsyn till så väl den ena som den andra uppfattningen. Det är därför som jag tror, att det vore bäst, om kammaren för denna gång afböjde alltsammans, både utskottets och reservanternas förslag. Det vore enligt min åsigt det klokaste; den öfverläggning, som nu förevarit, kunde då få utgöra svar på de väckta motionerna, och frågan skulle i sådant fall ligga till sig. Detta är också anledningen till det yrkande jag kommer att framställa; och jag tror, att vi derigenom skola komma till ett bättre resultat en annan gång. Jag önskar visserligen, att de ifrågavarande

reformerna skola komma till heders; men då man är tveksam om på hvad sätt det skall ske, och då nu här föreligga, jag tror, 8 à 9 olika yrkanden, undrar jag, om vi äro mogna att nu fatta ett beslut. Det är visserligen blott fråga om en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Men hvad skall Kongl. Maj:t göra för att sammanjemka alla dessa uttalanden? Det förefaller mig vara omöjligt. Jag tycker, som sagdt, att vi först borde vara mera eniga och hafva en utredning att hänvisa på, och jag hemställer därför till de motionärer, som väckt frågan, huruvida de icke skulle vilja låta frågan falla för denna gång och med kännedom om, hvad nu här blifvit anfördt, vid en annan riksdag komma i rätt tid med sina förslag, så att vi kunna få ett beslut, af hvilket Kongl. Maj:t kan vägleda sig.

På grund af hvad jag nu sagt, ber jag, herr talman, att få yrka afslag å så väl utskottets som reservanternas förslag.

Häruti instämde herr *Petersson* i Boestad.

Herr Hammarlund: Ingen kan liffigare än jag beklaga, att detta viktiga ärende inkommit till kammaren så sent som det gjort. Jag ber emellertid att få framhålla, att jag, i hvad på mig såsom utskottsordförande ankommit, sökt att få fram ärendet för Riksdagen så tidigt som möjligt. Det är derjemte att märka, att endast två af de föreliggande motionerna blifvit väckta inom den ordinarie motions-tiden. Den tredje motionen inkom till utskottet i slutet af februari och den fjerde icke förrän i slutet af mars, således strax före påsk. Vi hunno därför inom utskottet icke fatta preliminära beslut förrän omedelbart före påskferierna. Sedan har utskottets majoritet under nämnda ferier haft att uppsätta betänkandet, och blef detta slutjusteradt den 23 april. Derefter fingo vi — och detta kan väl icke sägas vara för mycket — två dagars reservationstid. Det torde även böra påpekas, att föreliggande betänkande dock icke inkommit så sent. Det är dateradt samma dag som ett vid 1880 års riksdag af tillfälligt utskott inom denna kammare afgifvet större läroverksbetänkande, och då vid 1890 års riksdag ett särskildt utskott med eget kansli hade att behandla läroverksfrågan, blef betänkandet icke färdigt förrän den 22 april, således endast en dag tidigare än föreliggande utlåtande.

Jag begärde egentligen ordet med anledning deraf, att herr Boëthius i sitt senaste anförande sökte skrämja kammaren med, att ett godkännande af mitt och mina medreservanterns förslag skulle komma att medföra stora kostnader för folkskoleväsendet i hela vårt land.

Mine herrar, låtom oss hålla oss till de verkligt små dimensioner, som denna fråga har. Hvad är det då vi vilja? Jo, att nuvarande första klassen vid våra allmänna läroverk indrages. Då detta är en sak, som denna kammare efter år 1878 beslutat icke mindre än fyra särskilda gånger, synes det mig, som om vi haft fullt fog att härom göra förnyad hemställan. Vi ha deremot icke yrkat, hvarken att andra eller tredje klassen, der undervisningen går parallelt med undervisningen vid folkskolans tredje och fjerde årsklasser, skulle

Angående
ändringar i
det offentliga
undervisnings-
väsendet.
(Forts.)

Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)

borttagas, utan dessa klasser skulle fortfarande få finnas. Nu säger herr Boëthius, att vårt förslag skulle hafva till följd, att i hela landet måste upprättas folkskolor med fyra lärare eller lärarinnor vid hvarje skola. Han har då alldeles förbisett, att ett femtiotal femklassiga läroverk vid en inträdesålder af 10 år skulle enligt vårt förslag vara kvar. Till dessa läroverk kunde ju de föräldrar, som icke äro belättna med folkskolan, skicka sina söner.

Vidare vilja vi indraga de 21 småläroverken, som finnas i en del småstäder, och i stället i enlighet med af Andra Kammaren år 1893 godkända grunder upprätta treklassiga mellanskolor. Såsom synes af reservationen, går undervisningen i dessa småläroverk fullständigt parallelt med undervisningen i folkskolan. Dessa läroverk hafva, förutom undervisningen i tyska språket, absolut ingen annan uppgift att fylla, än hvad folkskolan har. Vi hafva trott, att det för dessa småstäder skulle vara en stor fördel, om de i stället för två parallela skolor, *båda* för åldern under 12 år, erhöle *en* skola för åldern under 12 år (folkskolan) och *en* för åldern 12—15 år (mellanskolan).

Utskottet har tagit reda på, att det i hela riket endast finnes 116 folkskolor, anordnade enligt normalplanen litt. A.; och utskottet finner denna siffra häpnadsväckande. Mine herrar, denna siffra inverkar icke alls på den förevarande organisationsfrågan. Såsom synes af tabellerna på sid. 108, finnes det utom dessa 116 äfven en mängd andra folkskolor, som föra till alldeles samma slutmål. En stor del af herrarne äro antagligen skolrådsledamöter i sina hemorter och känna sålunda nog till, att den kurs, som står upptagen på sid. 108, genomgås i rikets flesta folkskolor. Talet 116 har sålunda här ingen betydelse.

En talare sade, att, om vi reservanter gjort eftergifter, denna fråga hade befunnit sig i ett bättre läge. Ja, vi ha verkligen gjort eftergifter, stora eftergifter, och det är på grund af dem, som vi kommit till ett sådant medlingsförslag som det, hvilket vi nu framlagt, ett förslag om hvilket alla reformvänner borde kunna enas. Om vi gått längre, då hade vi frånträdt de åsikter, som denna kammare förut många gånger uttalat, och det ansågo vi oss icke kunna göra.

Såsom jag förut påpekat, är det endast ett af våra yrkanden, som kammaren förut icke principiellt godkänt, nemligen att grekiska språket och filosofiska propedeutiken uteslötes från undervisningsplanen. För att nu reservanternas yrkande icke må innehålla något nytt, utan blott upptaga sådant som Andra Kammaren förut uttalat sig för, och för att visa ytterligare tillmötesgående, ber jag att få yrka bifall till vår reservation i punkten 1:o, men med uteslutande af mom. m).

Herr Lundell: I likhet med min länskamrat, herr Danielson, tror äfven jag att, då tiden för Riksdagens sammanvaro snart är slut, det icke är möjligt att nu lösa denna stora fråga, utan att det är bäst att vänta dermed till en annan Riksdag. Då jag äfven tror, att enda sättet att få de olika åsigtorna i frågan sammanjemkade

är, att ett särskildt utskott med ledamöter från båda kamrarna får behandla densamma, och då detta väl icke låter sig göra i år, anhåller jag, herr talman, att få yrka afslag så väl å utskottets förslag som å motionerna.

*Angående
ändringar i
det offentliga
under-
visnings-
väsendet.
(Forts.)*

Öfverläggningen var slutad. Enligt de yrkanden, som återstodo, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan i förevarande moment, *dels* på bifall till hvart och ett af de utaf herrar Boëthius, Ericson i Ransta, Darin, vice talmannen, Johansson i Bastholmen och Odhner under öfverläggningen framställda förslag, *dels* på bifall till herrar Hammarlunds och Bergs reservation oförändrad, *dels* på samma reservation med den af herr Hammarlund i hans senare anförande föreslagna ändring, *dels* på samma reservation med den af herr Kardell deri föreslagna ändring, *dels* slutligen ock på afslag å så väl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna i denna del; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förstnämnda propositionen. Votering begärdes. I anledning häraf upptog herr talmannen, för bestämmande af kontrapositionen, å nyo hvart och ett af de öfriga yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till herrar Hammarlunds och Bergs reservation nu förklarades hafva de flesta rösterna för sig. Då emellertid votering äskades jemväl i fråga om kontrapositionen, blef, sedan till kontraposition i denna votering antagits yrkandet om afslag, nu först uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som, till kontraposition i hufvudvoteringen, angående Andra Kammarens första tillfälliga utskotts hemställan under mom. a i första punkten af förevarande utlåtande n:o 22, antager yrkandet om bifall till den af herr Hammarlund m. fl. afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om afslag å så väl utskottets nämnda hemställan som de i ämnet väckta motionerna i denna del.

I denna första votering afgåfvos 65 ja-röster och 126 nej-röster; och erhöi i följd häraf propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens första tillfälliga utskott hemställt under mom. a i första punkten af förevarande utlåtande n:o 22, röstar

Ja;

Angående
ändringar i
det offentliga
undervisnings-
väsendet.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit så väl utskottets nämnda hemställan, som de i ämnet väckta motionerna i denna del.

Denna senare votering visade 49 ja men 141 nej; och hade kammaren alltså afslagit så väl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna i förevarande del.

Efter föredragning vidare af *mom. B)* anförde

Herr Hammarlund: Jag ber att få yrka bifall till denna punkt.

Vidare yttrades ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 2.

Herr Hammarlund yttrade: Efter den utgång voteringen i fråga om första punkten fått, ber jag, herr talman, att få yrka rent afslag äfven å denna punkt.

Vidare anfördes icke. Kammaren afslog såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen i denna del.

Beträffande vidare utskottets i *punkten 3* gjorda hemställan anförde

Herr Hammarlund: Äfven här ber jag att få yrka rent afslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan afslogs.

Efter föredragning dernäst af *punkten 4, mom. a)* yttrade

Herr Hammarlund: Här torde kanske vara nödigt att omformulera punkten på följande sätt: »att herr Bäckgrens yrkande om en mera praktisk undervisning i moderna språk och ett bättre tillgodoseende af undervisningen i modersmålet och naturvetenskapen vid de allmänna läroverken icke må föranleda till någon kammarens åtgärd.

Med bifall till det af herr Hammarlund sålunda framställda yrkande, förklarade kammaren herr Bäckgrens i detta moment omförmälda yrkande icke föranleda någon åtgärd.

I fråga om utskottets hemställan i *mom. b)* anförde

Herr Hammarlund: Jag ber att få yrka, att punkten måtte erhålla följande formulering: »att herr Bäckgrens yrkande om latinets utslutning från de allmänna läroverken ej måtte föranleda till någon kammarens åtgärd.»

Vidare yttrades ej. Kammaren afslog såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen i nu ifrågasvarande del.

Mom. c) och d).

Biföllos.

§ 2.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>A. Swartling</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 4 dennes,
›	<i>G. W. Skytte</i>	under den 4 ›
och	› friherre <i>W. von Schwerin</i>	› › 4 ›

§ 3.

Justerades protokollsutdrag.

§ 4.

Herr *O. R. Themptander* aflemnade en motion, n:o 242, angående pension åt enkan efter aflidne registratorn i justitieombudsmans-expeditionen *O. O. Afzelius*.

Denna motion bordlades.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial n:o 67, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor;

sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 10, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande dels framställningar med afseende å delning af *Hernösands stift*, dels ock förslag om ändring i förordningen angående allmänt kyrkomöte;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 73, i anledning af väckt motion angående ändring af förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862;

n:o 74, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 1 § i lagen om sjukkassor den 30 oktober 1891; och

n:o 75 i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, med förslag till förordning angående köttbesigtning- och slagttvång m. m.; samt

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 23, i anledning af väckt motion om ändring af § 8 i instruktionen för läkare m. m. den 31 oktober 1890.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppläsa framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11,24 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.